

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární a preprimární edukace

Organizované zájmové činnosti dětí v předškolním věku

Diplomová práce

Autor: Bc. Markéta Bělohlávková
Studijní program: N 7531 Předškolní a mimoškolní pedagogika
Studijní obor: Pedagogika předškolního věku
Vedoucí práce: PhDr. Yveta Pohnětalová, Ph.D.
Oponent práce: Ing. et Bc. Stanislav Michek, Ph.D.

Zadání diplomové práce

Autor: Markéta Bělohlávková

Studium: P17P0310

Studijní program: N7531 Předškolní a mimoškolní pedagogika

Studijní obor: Pedagogika předškolního věku

Název diplomové práce: **Organizované zájmové činnosti dětí v předškolním věku**
Název diplomové práce AJ: Organized extracurricular activities for preschool children

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce se zabývá organizovanými zájmovými činnostmi dětí předškolního věku. Cílem je zmapovat nabídku zájmových činností v mateřských školách a zjistit názory rodičů a učitelů mateřských škol na tuto problematiku. Práce je rozdělena na teoretickou a empirickou část. Teoretická část charakterizuje období předškolního věku, potřeby a zájmy dítěte. Dále vymezuje organizované zájmové činnosti, nabídku mateřských škol a jejich přínosy i rizika. V empirické části je pomocí dotazníkového výzkumného šetření zjištěno, jaké zájmové činnosti rodiče preferují, co od nich očekávají a jak organizované činnosti v mateřské škole realizují a hodnotí učitelky mateřských škol.

Vzdělávání v mateřské škole - Eva Svobodová a kol. Osobnost předškolního pedagoga - Eva Svobodová, Miluše Vítečková a kol. Předškolní pedagogika - Eva Opravilová

Garantující pracoviště: Ústav primární a preprimární edukace,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Yveta Pohnětalová, Ph.D.

Oponent: Ing. et Bc. Stanislav Michek, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 31.5.2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedení PhDr. Yvety Pohnětalové Ph.D. a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové, dne

Poděkování

Děkuji vedoucí práce PhDr. Yvetě Polohnětalové, Ph.D. za pomoc, čas, ochotu a rady, které mi při zpracování poskytla.

Anotace

BĚLOHLÁVKOVÁ, Markéta. *Organizované zájmové činnosti dětí v předškolním věku*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2019. 86 s. Diplomová práce.

Diplomová práce se zabývá organizovanými zájmovými činnostmi dětí předškolního věku. Cílem je zmapovat nabídku zájmových činností v mateřských školách a zjistit názory rodičů a učitelek mateřských škol na tuto problematiku.

Práce je rozdělena na teoretickou a empirickou část. Teoretická část charakterizuje období předškolního věku, potřeby a zájmy dítěte. Dále vymezuje organizované zájmové činnosti, nabídku mateřských škol a jejich přínosy i rizika. V empirické části je pomocí dotazníkového výzkumného šetření zjišťováno, jaké zájmové činnosti rodiče preferují, co od nich očekávají a jak organizované činnosti v mateřské škole realizují a hodnotí učitelky mateřských škol.

Klíčová slova: volný čas, volnočasové aktivity, předškolní vzdělávání, nadstandartní aktivity, „kroužek“, rodiče, hra

Annotacion

BĚLOHLÁVKOVÁ, Markéta. *Organized extracurricular activities for preschool children*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2019. 86 pp. Diploma Thesis.

The diploma thesis deals with organizing interest activities for preschool children. The aim is to map out the offer of interest activities in kindergartens and find out views of parents and kindergarten's teachers on this issue.

The thesis is divided into the theoretical and empirical part. The theoretical part characterizes the pre-school age, needs and interests of a child. Further it defines organized interest activities, the offer in kindergartens and their benefits and risks.

In the empirical part the questionnaire survey investigates which interest activities do parents prefer, what do they expect and how are activities in kindergartens organized, implemented and evaluated by kindergarten teachers.

Keywords: leisure/free time, leisure time activities, preschool education, above-standard activities, club, parents, game

Obsah

Úvod.....	10
1 Mateřská škola	12
2 Legislativa.....	13
2.1 Rámcový vzdělávací program.....	13
2.2 Úmluva o právech dítěte	14
2.3 ČŠI a její stanovisko.....	14
3 Předškolní věk.....	16
3.1 Kognitivní vývoj	16
3.2 Tělesný vývoj	18
3.3 Motorický vývoj.....	18
3.4 Potřeby, zájmy, motivace	19
3.4.1 Vývoj potřeb	20
3.5 Citový a sociální vývoj.....	22
4 Hra	24
4.1 Volná hra.....	25
5 Rodina.....	27
6 Volný čas	29
6.1 Zájmová činnost	31
6.1.1 Historie.....	31
6.1.2 Zájmové aktivity	31
7 Nadstandartní aktivity v MŠ	34
7.1 Nabídka zájmových činností mateřských škol.....	37
7.1.1 Nepravidelné činnosti	38
7.2 Výzkumy volného času a zájmových aktivit	38
8 Shrnutí teoretické části.....	44
9 Výzkumné šetření	45

9.1	Cíl.....	45
9.2	Metodologie	45
9.3	Výzkumný soubor	46
9.4	Vyhodnocení	47
9.4.1	Dotazník pro učitele.....	47
9.4.2	Dotazník pro rodiče	59
9.5	Shrnutí.....	72
9.6	Diskuse.....	74
	Závěr.....	78
	Seznam literatury a internetových odkazů.....	81
	Seznam příloh	86
	Příloha A	I
	Příloha B	IV
	Příloha C – Webové stránky	VII

Vysvětlivky

ČŠI	Česká školní inspekce
MŠ	Mateřská škola
RVP	Rámcový vzdělávací program
RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
ŠVP	Školní vzdělávací program
TVP	Třídní vzdělávací program
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

V práci jsem považovala sousloví *nadstandartní zájmové činnosti, zájmové aktivity, zájmové „kroužky“*, „kroužky“ za synonyma. Kroužky podobného pojmenování jsem nazvala podle nejčastějšího výskytu v empirickém šetření. Vždy jsem posuzovala jejich obsahovou podobnost. (např. předškoláci, klub předškoláků, hrajeme si na školu).

Úvod

Již od počátku lidstva byl život rozdělen na práci a odpočinek. Relaxace znamená pro každého člověka trochu něco jiného, ale obecně řečeno, odpočinek jedinec potřebuje, aby se zdravě vyvíjel.

Děti v předškolním věku mají s ohledem na svoji pozici přirozeně dostatek volného času. Není pro ně rozdíl mezi hrou a povinnostmi, protože veškeré činnosti, které během dne dělají, jsou pro ně zábavnou hrou. Děti v tomto věku nedbají na bezpečnost, neumí určit, co je pro ně vhodné a co již ne. Od toho mají rodiče a vychovatele, kteří je všechno učí a ovlivňují ve všem jednání a konání. A to i v možnostech trávení volného času a odpočinku. Doba se neustále mění, proto dnešní děti tráví volný čas naprosto odlišně od svých prarodičů, mnohdy i rodičů. Jsou pod vlivem médií, sociálních sítí, konzumního způsobu života. I v nabídce volnočasových aktivit došlo k bouřlivým změnám.

Instituce zajišťující nadstandartní aktivity, mají za cíl podnítit k činnosti, rozvíjet schopnosti a nadání, utvářet osobnost a integrovat člověka do společnosti. Čím tedy nadstandartní aktivity prospívají a kdy jsou ke škodě? Kdy je nejvhodnější doba k začátku docházky do jakékoliv zájmové činnosti? Proč o ně tak rodiče stojí? Těmito otázkami se bude práce zabývat.

O téma nadstandartních zájmových činností jsem se začala zajímat i ve svém pracovním životě. Kladla jsem si otázku, co dělají děti, když přijdou domů z mateřské školy, či co dělají o víkendech a prázdninách. Mají nějaký čas i pro sebe, nebo mají své vlastní „time managery“ – rodiče? Prakticky jsem se s touto problematikou dostala do kontaktu, když jsem byla ve své práci požádána vedením školy, ve které pracuji, abych vedla hudební kroužek. Prováděla jsem důkladnou reflexi, zda se vedení domnívá, že jsem s dětmi tuto činnost prováděla málo, či si vedení/rodiče přejí dovednosti prohloubit, nebo je to marketingový tah školy. Stanovisko České školní inspekce, které se v roce 2016 negativně vyjádřilo ke kroužkové činnosti, považuji za správné. Proto jsem realizaci zájmové činnosti s vedením diskutovala.

Domnívám se, že trend dnešní doby, stihnout toho co nejvíce, umět toho co nejvíce a být ve všem nejlepší, stihl i mateřské školy. K toho jsou ale kvalifikované paní učitelky, které chápou problematiku. Vědí, o co jde v předškolní vzdělávání především. Předškolní pedagog by měl dokázat rodičům vysvětlit, jaká jsou pozitiva a negativa

nadstandartních činností v MŠ a co je v tomto životním období důležité. A také by sám měl jít příkladem, a to jak smysluplnou náplní času tráveného v předškolní instituci, tak svým charakterem a přístupem k dětem. Příkladné chování je zapotřební možná ještě více ukazovat dětem, protože učitelka tráví s dítětem po rodičích nejvíce času. A proto by učitelé měli mít na mysli citát Jana Amose Komenského: „*Naši učitelé nesmějí být podobni sloupům u cest, jež pouze ukazují, kam jít, ale samy nejdou.*“.

Práce jsem chtěla zjistit, jaké nadstandartní zájmové aktivity rodiče upřednostňují a z jakého důvodu. Co si o těchto činnostech myslí předškolní pedagogové a zda je v mateřských školách realizují. Empirická část práce je založená na dotazníkovém šetření vlastní konstrukce, které jsem distribuovala v mateřských školách Hradce Králové a okolí.

1 Mateřská škola

Mateřské školy institucionálně zajišťují předškolní vzdělávání. Taktéž tvoří přirozený přechod od nezávislého dětství k systematickému vzdělání (Kolláriková, Pupala, 2001). Matějček se zmiňuje (1996), že mateřská škola není přípravný stupeň základní školy ani prostředek ochrany před zanedbáváním, jak tomu bylo před druhou světovou válkou, či prosté hlídací zařízení.

Od 1.1.2017 je předškolní vzdělávání povinné pro všechny děti, které dosáhnou v onom školním roce 5. roku (RVP PV, 2018). Úkolem mateřských škol je doplňovat a podporovat rodinnou výchovu. Mateřská škola respektuje dominantní roli rodiny ve vývoji a výchově dítěte. Proto by školy měly mít snahu o maximální vzájemnou spolupráci s rodinou (Kolláriková, Pupala, 2001). Taktéž zajistit dostatečně podnětné prostředí, které iniciuje samovolnou aktivitu a učení. Předškolní vzdělávání smysluplně naplňuje program předškolního dítěte. V mateřské škole se dítě osobnostně rozvíjí, je podporován jeho tělesný i psychický rozvoj a zdraví. Jsou respektovány individuální potřeby a specifika. Zároveň předškolní vzdělávání vedou pedagogové, kteří jsou odborně vzděláni v pedagogice, psychologii i dalších příbuzných oborech a jsou specializováni na tuto věkovou skupinu. Dávají základy pro navázání dalšího vzdělávacího stupně, taktéž podporují individuální rozvojové možnosti dítěte a provádí diagnostiku, potažmo i speciálně pedagogickou péči (RVP PV, 2018).

Škola dává dítěti příležitost si hrát, samostatně řešit rozličné situace a úkoly, a to jak samostatně, tak ve skupině. Učí se respektovat pravidla, naslouchat a vyjadřovat se. Povinností mateřské školy je připravit dítě na nelehké životní situace. Obsah vzdělávání, který rozšiřuje zkušenosti, zvyky a dovednosti, je prostředkem plnohodnotného vývoje osobnosti. I proto se mateřské školy staly neodmyslitelnou součástí školní vzdělávací soustavy (Kolláriková, Pupala, 2001). Jak říká Opravilová (In Kolláriková, Pupala, 2001, s. 131) *„Její přesné a výstižné označení „mateřská škola“ vyjadřuje místo charakterizované mateřskou vřelostí a bezprostřední vztahovou účastí i věčně moudrou poučenou odpovědností“*.

Bacus (2009) říká, že i když se to nemusí zdát, pro dítě je mateřská škola náročná. V mateřské škole jsou děti v kolektivu, který může také značně vyčerpávat. A aktivity, které učitelky s dětmi dělají, jsou také energeticky náročné. Denní program je pro dítě dlouhý. Proto další aktivity, které následují po příchodu z mateřské školy, by měly být relaxačního charakteru.

2 Legislativa

2.1 Rámcový vzdělávací program

Předškolní vzdělávání spadá do vzdělávací soustavy České republiky. Řídí se kurikulárními dokumenty na státní a školní úrovni. Státní úroveň dokumentů tvoří „*Národní program rozvoje vzdělávání*“ a „*Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*“ (RVP PV, 2004). V Rámcovém vzdělávacím programu jsou uvedeny podmínky, zásady a cíle předškolního vzdělávání vycházející ze zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (tzv. školský zákon).

Školským zákonem se řídí celé předškolní vzdělávání. Poskytování předškolního vzdělávání je zde definováno jako služba veřejná. Podmínkami provozu a organizace MŠ se zabývá vyhláška č. 14/2005 Sb. „*o předškolním vzdělávání*“. Personální podmínky jsou stanoveny zákonem č. 563/2004 Sb. „*zákon o pedagogických pracovnících*“. K provozu mateřské školy je nutné mít na zřeteli související zákonné normy a vyhlášky. Především z oblasti bezpečnosti a ochrany veřejného zdraví.

Zásadním kurikulárním dokumentem předškolního vzdělávání je RVP PV, který vymezuje základní požadavky, podmínky a pravidla. Také jsou zde uvedeny pedagogické principy a cíle předškolní vzdělávání. RVP PV je též základním dokumentem, ze kterého mateřská škola vychází při vytváření vlastního ŠVP PV. ŠVP PV je základním kurikulárním dokumentem školní úrovně. Vychází z podmínek konkrétní mateřské školy. Pedagogové si na základě ŠVP tvoří třídní vzdělávací program. Tvorba TVP není povinná, ale slouží k vlastní potřebě učitelky jako příprava na pedagogickou činnost.

K nadstandardním aktivitám se RVP PV jasně vyjadřuje takto (RVP PV, 2018, s. 42): „*Pokud mateřská škola nabízí dětem, popř. i jejich rodičům další služby, které probíhají mimo pravidelnou provozní dobu zařízení, mimo pracovní dobu učitelů a které jsou realizovány za úplatu (např. různé kroužky pro děti, příležitostná večerní či víkendová péče o děti, příležitostná péče o další děti – např. o sourozence, samostatné programy pro rodiče apod.), jedná se o aktivity (služby) „nadstandardní“, které nejsou součástí ŠVP a nemohou být uplatňovány na úkor jeho rozsahu a kvality.*“

2.2 Úmluva o právech dítěte

Úmluva reaguje na základní potřeby dítěte, a proto se domnívám, že by zde měla být uvedena. Vznikla na obranu práv dětí v roce 1989. Jedná se o mezinárodní smlouvu, ve které jsou definována práva dítěte z oblasti sociální, politické, občanské, ekonomické a kulturní.

Dítě má být rozvíjeno v celé své struktuře osobnosti. Mají být podporovány jeho schopnosti, dovednosti a talenty. Dítě má být připravováno na zodpovědný život ve společnosti. K volnému času by šlo uplatnit také několik požadavků. Krom smysluplného naplňování času, jak již bylo zmíněno, se jedná také o společné plnění cíle, a to jak během vyučování, tak v rámci volnočasových aktivit. Důležitá je i spolupráce pedagogů. Účast na činnostech musí být dobrovolná. Dítě má být podporováno v aktivitě, iniciativě a samostatném plnění úkolů. Mělo by participovat na celém průběhu aktivit. Dítě by mělo v aktivitách prožívat úspěch, proto je potřeba se důkladně zamýšlet nad obsahem a směřováním činnosti. Samotný obsah, metody i formy mají být pestré a pro dítě lákavé, ale zároveň mají mít i relaxační charakter. Mají v účastnících probudit kladné emocionální prožitky. Každý má být ve skupině přijímán a respektován a je nevhodné omezovat institucemi čas, který tráví rodina společně (Pávková in Hájek, Hofbauer & Pávková, 2011), (Úmluva o právech dítěte, 1989).

2.3 ČŠI a její stanovisko

V dubnu 2016 vydala Česká školní inspekce stanovisko k placeným nadstandardním aktivitám („kroužkům“) v předškolním vzdělávání. Hlavním smyslem byla změna smýšlení a konkurence mateřských škol, také vytrhování dětí ze vzdělávání. Inspekce říká: *„Pokud se mateřská škola rozhodne poskytnout (často v rámci doplňkové činnosti) nebo zprostředkovat další nadstandardní aktivity (kroužky v podobě např. výuky cizího jazyka, nadstandardní sportovní, hudební či taneční aktivity apod.), může tak samozřejmě učinit, avšak tyto aktivity nesmí zasahovat do vzdělávání podle školského zákona, nesmí toto vzdělávání podle školského zákona nahrazovat a nesmí být poskytovány na úkor rozsahu a kvality vzdělávání dle školního vzdělávacího programu.“* (Stanovisko k poskytování nebo organizování placených kroužků v mateřských školách, 2016, s. 1).

Po dohodě s MŠMT stanovila Česká školní inspekce kritéria konání nadstandartních aktivit v mateřských školách. Pokud je kroužek placený, nemůže být uveden jako součást vzdělávání ve školním vzdělávacím programu. Pokud by tak mateřská škola učinila, musí být tato aktivita přístupná všem dětem a to v rámci standartního vzdělávání. Tato aktivita musí být pouze rozvíjejícího charakteru, rodič nesmí mít pocit, že pokud dítě tento kroužek nebude navštěvovat, jeho vzdělání pak nebude celostní. Vzhledem k zodpovědnosti je zde určeno, že je potřeba zajištění dohledu nad dítětem při odchodu na zájmovou aktivitu. Rodiče musí pověřit osobu (lektora) k vyzvednutí dítěte z mateřské školy.

Stanovisko jednoznačně doporučuje ke konání nadstandartních aktivit odpolední hodiny. Když je zájmová činnost v dopoledních hodinách (často tomu bývá u plavání), nesmí zasahovat do vzdělávání ani jeho rozsahu a kvality. Zásadní je efektivní organizace vzdělávání, což je jedno z kritérií České školní inspekce při hodnocení podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání. Nadstandartní aktivitu nemusí vést odborně kvalifikovaný pracovník, protože aktivita není součástí vzdělávání. Pokud činnost vede pedagog školy, nemůže se činnost provádět v jeho pracovní době a nesmí být financován z prostředků získaných ze státního rozpočtu.

Česká školní inspekce krátce po vydání stanoviska vydala ještě také článek na svém portálu, který ho uvedl na pravou míru. Média interpretovala stanovisko jinak, než inspekce zamýšlela. Mylně bylo uváděno, že si ČŠI nepřeje organizování plavání, lyžařských výcviků atd. Proto inspekce opět uvedla, že stanovisko se týká pouze nadstandartních aktivit, které nejsou součástí ŠVP. Poté je potřeba dodržovat pravidla, která jsou ve stanovisku uvedena. Pokud ho má mateřská škola zapsaný v ŠVP, tak tyto aktivity škola hradí ze svých prostředků. Rodiče mohou přispět na dopravu, pronájem, ale nesmí účtovat peníze pro lektora kroužku (Portál ČŠI, 2016).

3 Předškolní věk

Ze základních charakteristik jednotlivých vývojových období dítěte předškolního věku vyplývají zásady a metody práce, taktéž bezpečnostní opatření, jenž je důležité respektovat. S těmito znalostmi by měli být všichni pedagogové v mateřských školách teoreticky i prakticky seznámeni. V následující kapitole jsou uváděny hlavní základní teoretické poznatky související s charakteristikou dítěte předškolního věku.

Předškolní věk dítěte formuluje Šulová jako dobu mezi 3. – 6. rokem (Šulová in Mertin, Gillernová, 2010). Vágnerová (2005) definuje předškolní věk jako období vlastní iniciativy. Dítě cítí potřebu překonávat překážky a tím potvrdit svoje kvality. Matějček (1996) dodává, že předškolní věk nemá se školou mnoho společného. Jen tlak této instituce dal jméno tomuto období. Může se zdát, že celou tuto dobu připravujeme dítě na vstup do školy, ale není tomu tak. Je to vývoj a učení pro život. A mateřská škola již není považovaná jako „hlídárna“ pro děti zaměstnaných matek. Jiný názor zastávají oproti tomu Langmeier a Krejčířová (2006). Ti nazývají předškolním obdobím již období od narození do nástupu do základní školy. Já se pro účely práce budu zabývat věkem 3 – 6 let.

Dětství je doba, ve které se dějí nezvratné změny ve vývoji jedince. Nejintenzivnější růst je právě v předškolním věku. V tomto období je dítě bezpodmínečně závislé na pomoci druhé osoby – dospělého (Kolláriková, Pupala, 2001). Je to věk hry, během které je dítě aktivní. Jedná se o čas, kdy dítě získává pozitivní zkušenosti a to jak tělesně, tak duševně. Má zájem o své okolí. Vždy je ale nutné mít na paměti, že vývoj každého dítěte je individuální (Šulová in Mertin, Gillernová, 2010). Nové zkušenosti povedou k rozvoji dítěte v určitých oblastech. Pokud ale nejsou vhodně zvoleny, mohou být zatěžující pro zdravý vývoj dítěte (Matějček, 2000), a proto se následující text věnuje podrobnému vývoji dítěte.

3.1 Kognitivní vývoj

U dítěte předškolního věku dochází k velkému rozvoji poznávacích procesů a paměti. Paměť funguje především obrazně a mechanicky a je spíše konkrétní. Zvyšuje se její kapacita a trvalost. Zapamatování je neúmyslné, ale dítě se již pokouší o záměrné zapamatování. V předškolním věku se plně rozvíjí názorné intuitivní myšlení. Dítě je v tzv. Piagetovském předoperační stádium. Přemýšlí pouze konkrétně. Teprve postupně

se učí zobecňovat. Myšlenkové pochody jsou ireverzibilní. Pokud dítě něco zaujme, je schopno si zapamatovat i velké celky. Percepce je globální. Dítě přemýšlí egocentricky, je samo pro sebe centrem světa. Kontaktem s vrstevníky postupně mění pohled. Na počátku předškolního období u dítěte probíhá období vzdoru, což je časový úsek, ve kterém dítě odmítá poslouchat, prosazuje sebe samo, vzteká se. Jde o první formování vůle osobnosti a vlastní sebevědomí (Machová, 2002). Představivost a fantazie je plně rozvinuta. S pomocí fantazie je dítě schopno domyslet i chybějící informace tzv. dětské konfabulace. O nich je dítě přesvědčené, že jsou pravdivé (Šulová in Mertin, Gillernová, 2010). Pozornost je krátkodobá, neúmyslná a nestálá. Nervové buňky jsou prozatím slabé a nejsou schopny delší doby soustředění (Čačka, 1996). Je nutno podporovat motivacemi jako jsou zajímavé podněty, obrazy, slovní motivace. Dochází k rychlému vývoji jazyka a slovní zásoby. Zlepšuje se souvislé vyprávění, rozhovor. Rychle se zlepšuje i gramatická stránka řeči a výslovnost. V předškolním věku převládá komunikativní složka řeči, kde je pro dítě řeč stěžejní hlavně z důvodu dorozumění (Šulová in Mertin, Gillernová, 2010). Rozdíly jsou u dětí na jazykové úrovni značné. Velice záleží, kolik času tráví dítě s dospělými a mluví s nimi (Machová, 2002). Vzhledem k volnému jednání dochází u dítěte k cílevědomému přemýšlení a chování. Zlepšuje se sebeovládání (Pávková in Hájek, Hofbauer & Pávková, 2011). Čas dokáže posoudit pouze ve vztahu ke konkrétním činnostem. Velký pokrok zaznamenáme i ve zrakové a sluchové diferenciaci.

3.2 Tělesný vývoj

Na počátku předškolního věku vypadá dítě stále jako batole. Má krátké končetiny, hlava je výrazně velká oproti celému tělu. Lopatky odstávají a břicho vyčnívá výrazně dopředu. Dítě má velkou podkožní tukovou vrstvu, na trupu není poznatelný pas. Mezi 5. a 6. rokem probíhá první proměna dětské postavy. Dítě vyrůstá do výšky, mizí buclatost. Kolem 4. roku dítě začne pomalu, plynule růst. Průměrně do puberty dítě vyroste o 6 cm za rok a přibere 2 kg za rok. Průměrné 6 leté dítě je 118 cm vysoké a váží 22 kg. Rozdíly mezi dívkami a chlapci jsou zanedbatelné (Machová, 2002). Růstem se prodlužují končetiny a ztenčuje se vrstva podkožního tuku. Ke konci předškolního věku dochází k druhé dentici. Probíhá osifikace, zlepšují se funkce orgánů a dochází k rozvoji svalstva. Dítě má velkou potřebu pohybu. Důležité je poskytnout různorodost pohybových aktivit. Předčasná specializace je nevhodná. Dítě předškolního věku je totiž stále rychle unavitelné (Pávková in Hájek, Hofbauer & Pávková, 2011). „*Dítě se vytahuje, pokračuje osifikace kostí, i když kosti ještě nejsou dost tvrdé a pevné. Vyrůstá výkonnost vnitřních orgánů – srdce, plic. Nervová soustava se rozvíjí pomaleji, zdokonaluje se spíše její stavba a funkce, a pracovní schopnost nervových buněk.*“ (Kuric & Vašina, 1987, s. 168).

3.3 Motorický vývoj

V oblasti motoriky dochází k bouřlivému rozvoji u jemných svalů očních i drobných svalů ruky (Pávková in Hájek, Hofbauer & Pávková, 2011). Rozvoj jemné motoriky je určen osifikací. Kolem 4. roku se vyhraňuje laterálita (Šulová in Mertin, Gillernová, 2010). A s rozvojem jemné motoriky úzce souvisí i rozvoj kresby. Ta je jednou z dětských her, mnohdy nejvíce odpovídající komunikační prostředek (Čačka, 1996). Od spontánního čarání se kresba postupně zpřesňuje.

Zlepšuje se pohybová koordinace, pohyby jsou cílenější a plynulejší. Dítě se stává obratnější a začíná napodobovat i sportovní aktivity. Motorický pokrok je zřejmý v sebeobsluze (Šulová in Mertin, Gillernová, 2010). Ve většině případů dítě ve 3 letech chodí, utíká, pády jsou ojedinělé. Dokáže napodobit chůzi na špičkách. Po 4. roce již zvládne přeskakovat nízké překážky, jezdí na tříkolce. Po 5. roce hází a chytá míč, skáče, dopadá na špičky, zvládá oblékání a svlékání samostatně (Machová, 2002).

3.4 Potřeby, zájmy, motivace

Zájmová činnost spadá do základních psychologických a psychosociálních potřeb. Jsou tvořeny osobností dítěte, rodinným prostředím a sociálním prostředím. Každý jedinec se potřebuje cítit v bezpečí. Mít kolem sebe lidi, které zná a věří jim. Člověk potřebuje stimulaci podněty, jež ho budou rozvíjet. Tyto podněty je potřeba měnit a musí se zvyšovat jejich náročnost (Vágnerová, 2004). Další ze základních potřeb je poznání světa a jeho fungování. Lidé se potřebují orientovat v zákonitostech a situacích. Taktéž každý člověk potřebuje sociální skupinu, která obsahuje lidi, se kterými si dotyčný rozumí. Takovéto kontakty člověku přináší jistotu, bezpečí a zkušenost. Jedinec vniká do rolí, ve kterých vede, spolupracuje, pečuje a získává. S tím souvisí i další ze základních potřeb, kterou je potřeba seberealizace. Člověk potřebuje uplatnit své schopnosti a dovednosti, vidět cestu, kterou má překonat a něco, co už dokázal. Uspokojení přichází přes vybudovanou sociální pozici, pozitivní hodnocení. Toto hodnocení přináší reflexi a tvoří sebehodnocení. Poslední z často udávaných základních potřeb je smysl vlastní existence. Tím řídí celou osobnost a její směřování (Vágnerová, 2004).

Dítě předškolního věku potřebuje naplnit potřeby dětí předškolního věku. Ty definoval prof. Matějček (1994). Jedná se o potřebu určitého množství, proměnlivosti a kvality podnětů z vnějšího prostředí. Potřebu stálosti, řádu a smyslu v podnětech. Dítě má také potřebu navazování prvotních emocionálních a sociálních vztahů, což dítěti přináší pocit jistoty a zakotvenosti vlastní osoby. Poslední z potřeb, které Matějček definoval, je potřeba otevřené budoucnosti, životní perspektivy, která dítě motivuje. Langmeier a Matějček (1974) definují potřebu jako pohotovost organismu a zaktivování celé osobnosti, která se projevuje neklidem či napětím, jenž motivuje k uspokojení potřeby. Krejčová, Kargerová & Syslová (2015) říkají, že z dlouhodobého pozorování v mateřských školách učitelé zjistili, že pokud nedochází k uspokojování těchto potřeb, začíná se dítě chovat agresivně.

S potřebami Matějčka stále platí také Maslowova pyramida potřeb. Ta říká, že lidské potřeby vytváří pětistupňovou pyramidu, kdy každé patro patří jedné potřebě. Pokud nebude naplněno spodní patro, nemohou být naplněna ani další patra. Proces vzdělávání bude efektivní pouze tehdy, pokud bude naplněna pyramida potřeb (Svobodová, 2007). U fyziologických potřeb, které se nachází úplně na spodním patře pyramidy, by vychovatelé měli mít na paměti, že dítě jídlo potřebuje, ale nikdy ho

k němu nesmíme nutit. Stejně tak dítě nikdy nenutíme k spánku. Dítě potřebuje pohyb. V mateřských školách je většinou běhání zakázané, učitelky by proto měly najít kompenzaci tohoto zákazu. Pití dětem připomínáme. Hygienické zásady se dítě učí nápodobou. Potřeba tepla, světla a prostoru je dána legislativou. Potřeba bezpečí, jistoty a řádu se získá řádem, jasnými a pochopitelnými pravidly. Lásku a sounáležitost k dětem rodiče cítí. Aby si člověk naučil vážit sám sebe, je nutné, aby cítil úctu a uznání od svého okolí. K dětem bychom se měli chovat autenticky, reverzibilně. Měli bychom se snažit o respektující komunikaci. Na vrcholu pyramidy je potřeba sebeaktualizace a sebeuskutečnění. Dětství je plné potencialit dítěte, za které dospělí nesou odpovědnost. Zda budou možnosti dítěte rozvinuty, záleží na podmínkách materiálních a sociálních. Když je dítě šťastné, je to předstupeň k jeho sebeaktualizaci (Svobodová, 2007). Při dlouhodobém neuspokojování potřeb dochází k deprivaci. V dětském věku může dojít k trvalým a nezvratným poškozením.

3.4.1 Vývoj potřeb

Motivy k určitému chování se vyvíjejí během celého života. Rozvíjí se na základě vývojové úrovně a dosažených kompetencí. Kojenec potřebuje cítit jistotu a bezpečí, kterou získá na základě pozitivního vztahu s matkou. K rozvoji potřebuje stimulovat smysluplným učením. V batolecím věku vzniká potřeba aktivity a pochopení smyslu okolního prostředí. Pokud vývoj probíhá bez komplikací, dítě se začne od matky záměrně odpoutávat. Následně dojde k postupnému uvědomování si vlastní osobnosti a dítě se začne prosazovat. Negativistickým chováním si dítě prosazuje vlastní vůli. Reakcí rodičů na toto období dítě získává informace o fungování okolního prostředí.

Mezi 3. – 6. rokem dítě proniká do sociálního prostředí, navazuje kontakty s vrstevníky, které jsou pro zdárný vývoj osobnosti podstatné. Získává důležité poznatky o vhodnosti jeho chování.

Motivace je vybuzení aktivity, která se na něco zaměří a projeví se určitým způsobem. Motivem se mohou stát pudy, potřeby, vrozené dispozice, plány jedince, životní hodnoty a aspirace. Zájem je poměrně stále zaměřen na osobnost. Přináší mu uspokojení a kladné citové naladění, a protože činnosti přikládá jedinec zvláštní hodnotu, bude mít snahu rozvíjet onu činnost dál. Dítě předškolního věku lze jednoduše namotivovat novými podněty, které se zapojí do hry s již známými lidmi (Šulová in Mertin, Gillernová, 2010). Vágnerová (2004) uvádí, že zdrojem motivace je samotná činnost, která se stává cílem činnosti. Aktivita není prostředek k dosažení určitého

výsledku, uspokojení je zprostředkováno již během činnosti. Smékal (2002) zastává názor, že potřeba činnosti se nejvíce ukazuje při hrách či tvůrčích aktivitách, které nejsou zaměřeny na okamžitý výsledek.

Základní podmínkou fungování v zájmových činnostech je podnítit aktivitu, zvýšit zájem a uspokojit potřeby. Je to nejvíce potřeba poznání, sebevyjádření a sdělení informací nebo uznání. Jako první musí být uspokojeny primární potřeby, teprve poté mohou být uspokojovány potřeby vyšší. Při přihlédnutí k zájmovým činnostem se jedná o potřeby pohybu, citových vztahů, poznávání, sebevyjádření či komunikace.

Motivace aktivizuje, reguluje a posiluje. Vyvolává potřebu a přitom říká, jak by k uspokojení mohlo dojít. Aktivita se nesmí vynucovat, musí se u dítěte vyvolat. Motivace hledá odpověď na to, proč určitou činnost provádějí. Motiv vyvolává specifické chování, udržuje aktivitu a udává další směřování (Hájek in Hájek, Hofbauer & Pávková, 2011). Motivace je jednak momentální zaujetí a nadšení pro věc, ale taky dlouhodobější zaměřenost člověka.

Z krátkodobého hlediska rozdělujeme motivaci na:

1. vnitřní motivace pramení z vnitřních pohnutek či potřeb. Člověk se učí novým věcem z vlastní potěšení nebo ze zájmu.
2. vnější motivace utváří vnější prostředí, nároky či okolnosti. Člověk je donucen odměnami, tresty.

Trvalejší motivací jsou pro člověka jeho potřeby, uznávané hodnoty a zájmy (Krtička, 2004). Ve struktuře osobnosti lze zájmy zařadit do aktivačně-motivačních vlastností. Souvisejí s vlohami a schopnostmi jedince, což zapříčiňuje úspěšné zvládnutí činnosti. Člověk rozvíjí přednostně zájmy takové, ve kterých je úspěšný a dochází u něj k naplnění potřeby seberealizace. Při plnění zájmu je důležitá i motivace při řešení problému, překonávání překážek. Zájmy kladně ovlivňují i proces výchovy a vzdělávání (Hájek in Hájek, Hofbauer & Pávková, 2011). Zájmy jsou rozvíjeny na podkladě existujících potřeb. Dochází k jejich uspokojování a tím vznikají další potřeby, které jedince podněcují k návazné aktivitě. Se zájmy úzce souvisí i pojmy nadání a talent.

Nadání je přirozená schopnost, vloha (Hájek in Hájek, Hofbauer & Pávková, 2011). Pokud je nadání podněcováno a cíleně rozvíjeno, mluvíme o talentu. Nadané děti se zařazují do skupiny dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Dle pedagogického slovníku (Průcha, Walterová & Mareš, 2013) je nadání z pedagogického pohledu výjimečná složka osobnosti, zejména umělecká, jazyková, sportovní či matematická.

3.5 Citový a sociální vývoj

V předškolním období se formuje emoční prožívání. Prožívání je krátkodobé, ale intenzivní. Dítě již dokáže své citové projevy regulovat. Hodnotí sebe a začíná k sobě být i kritické. Dítě je především veselé, ztrácí se strach z neznáma. Důležitými se pro dítě stávají sociální city (Šulová in Mertin, Gillernová, 2010). Rozvíjí se smysl pro humor, který děti mezi sebou rády sdílí a projevují si tak kamarádkou sounáležitost (Vágnerová, 2005). Po 3. roce má dítě zvnitřněno nejzákladnější sociální normy a vyvíjí se i svědomí. Dítěti je jasné, co smí a co je zakázané. Často tyto zákazy přestupuje a to z prostého důvodu, aby zjistilo, co se stane, pokud neposlechne. Jean Piaget toto období definuje jako období heteronomní morálky, kterou určují příkazy a zákazy autority. Podle Lawrence Kohlberga předškolní dítě spadá do prekonvenčního období vývoje člověka.

Od narození se vyvíjí sociální reaktivita, ale plně rozvinout se může až ve společenské skupině. Neustále roste význam vrstevníků a to i z důvodu formování vlastního já (Šulová in Mertin, Gillernová, 2010). Socializace přesáhne rámec rodiny a dítě se začne připravovat na život ve společnosti. V interakci se svým okolím dítě rozvíjí svoji individualitu. V kontaktu s dalšími dětmi a dospělými dítě získává kognitivní i afektivní zkušenosti. Socializace se projevuje také rozvojem hodnocení, sebepojetí a prožívání. Významným mezníkem v rámci socializace je nástup do mateřské školy. V předškolním období dítě potřebuje sociální skupinu tvořenou vrstevníky. V mateřské škole se děti učí převážně prosociálnosti a osvojují si normy chování, které si postupně zvnitřňují. Závislost na dospělých se postupně rozvolňuje. Dítě si nachází kamaráda, u kterého dbá především na shodu v potřebách a zájmech. Dítě se dostává do různých rolí, učí se pomoci druhému či soupeřit. Děti v předškolním věku mají tendence svému pohlaví přidávat větší váhu, identifikují se s rodičem stejného pohlaví (Vágnerová, 2005). Okolí dítě formuje a ono samo vstupuje do různých sociálních skupin, ve kterých získává určité role. Tato uskupení spojuje povětšinou nějaký znak.

Velice významnou osobou je i první autorita, učitelka mateřské školy. Dochází k hlubšímu budování vztahů s dospělými lidmi a to jak v rodině, tak mimo ni, a vztahy s vrstevníky jsou převážně nahodilé a krátkodobé. Převažující činností je hra, zájmy bývají nevyhraněné. Schopnosti jsou nerozvinuté (Pávková in Hájek, Hofbauer & Pávková, 2011).

Vzhledem k volnému času spadají kroužky povětšinou do malé sociální skupiny. Do její charakteristiky patří, že se její členové znají, mají mezi sebou vazby a udržují kontakt (Krtička, 2004).

4 Hra

Hra je základní činností dítěte, hraje důležitou úlohou v tělesném i duševním rozvoji jedince. Přináší dítěti pozitivní prožitky, radost a poznání světa. Je to nejlepší způsob, jakým se může dítě postupně seznamovat se vším, co bude v životě potřebovat (Kolláriková, Pupala, 2001). Děti nejprve napodobují činnosti dospělých. Trénují a zlepšují koordinaci senzorio-motorického aparátu a podporují bezděčné učení. Také se vyvíjí v sociální oblasti. Hra je spontánní, dobrovolná, originální, aktivizuje. Pro dítě je zdrojem relaxace, odreagování, odvádí agresivitu, uspokojuje soutěživost, pracuje s emocemi, podporuje pozitivní sebepojetí, pomáhá při adaptaci v těžkých situacích, podporuje komunikaci, spolupráci, umožňuje prožívat štěstí (Pelcák, Dolejšová & Vosečková, 2001). Dítě si hraje z vlastní potřeby a to na podkladě vlastních motivů a zájmů (Krejčová, Kargerová & Syslová, 2015). Podstatný je průběh hry, na výsledku nezáleží (Pávková in Hájek, Hofbauer & Pávková, 2011). Hra aktivuje jeho nervový systém, dochází ke střídání vzrušení a útlumu. Dochází k rozvoji pohyblivosti, smyslů, orientaci na ploše i v prostoru. Dítě se učí poznávat, prožívat, napodobovat (Matějček, 2017). Také souvisí s rozvojem motorických dovedností, myšlením, s motivačně volnými vývojovými faktory a také s naplňováním sociálních vztahů. *„Hra je činností, v níž dítě zrcadlí svoji individualitu.“* (Krejčová, Kargerová & Syslová, 2015, s. 96).

V předškolním období se hra přirozeně vyvíjí. Od paralelní hry se mění ve společnou a následně v kooperativní. Předškolní dítě bez hry nevydrží. V rámci zdravého vývoje je potřeba na hru vyčlenit dostatečný časový prostor. Při zanedbání pohybového rozvoje je dítě náchylnější k úrazům. Děti se také učí mluvit před lidmi a sebejistotě (Čačka, 1996).

Hry se dají rozdělit různými způsoby. Opravilová (2004) uvádí rozdělení podle schopností, které aktivita rozvíjí, podle typu činností, podle místa, podle počtu hráčů, podle věku a podle pohlaví.

Úkolem rodičů a vychovatelů je si všimnout, s čím a jak si dítě hraje, a tím aby poznali včasné jeho nadání a oblasti, ve kterých se dítěti nedaří (Šulová in Mertin, Gillernová, 2010). Pedagog může hru ovlivnit a to tvorbou podmínek (Kolláriková, Pupala, 2001). Dále pak pozorováním, kterým zjišťuje zájmy dětí, sleduje vztahy mezi nimi, dozvídá se tak o jejich problémech. Na základě těchto činností jim pak může předložit tematickou hru či rozebrat problém, který ve třídě vznikl a to již v počátku.

Hra má pro pedagoga i diagnostickou funkci. Učitelka může iniciovat hru s určitým vzdělávacím záměrem, ale dítě by tento cíl nemělo vnímat. Hra by mu měla přinášet stejné uspokojení, jako jeho spontánní hra. Učitelka se může dostat i do řídicí role celé hry. Pomocí hry sleduje určitý cíl. Někdy se také učitelka může přidat pouze jako jeden z hráčů a tím celou hru ozvláštnit. Ze vstupu učitelky do hry jsou většinou děti nadšené a podporuje to pocit, že pedagog je pro ně partnerem. Nejvíce se ve volné hře učitelka zapojuje jako facilitátor. Opatrně dítě provádí, je připravena mu pomoci. Tato role pedagoga se nejvíce blíží osobnostnímu pojetí vzdělávání (Svobodová, 2010).

4.1 Volná hra

Volná hra se vyznačuje spontánností, kde si dítě samostatně volí formu, prostředky, spoluhráče, materiály a pomůcky. Do volné hry může dítě vstupovat jako hráč, pozorovatel. Spontánní hru dítěte nemůže nikdo řídit a samotná hra by neměla ohrožovat jak dítě, tak okolí. Ale vždy by měla být ohraničena pravidly. Učitel do hry vstupuje zřídka. A to jako spoluhráč, nebo hru dotváří přidáním pomůckami, obohacuje svými nápady či reguluje chování dětí. Neměl by hru přerušovat, omezovat a vnučovat své náměty. Dítě spontánní hrou navozuje kontakt, vymýšlí strategie a pravidla her. Je nuceno komunikovat, samovolně se učí rozličným dovednostem a tím si vytváří postoje a získává nové zkušenosti.

V dnešní době je snaha dítě zaměstnat, aby se nenudilo, aby mělo neustále podnětné prostředí a skoro se zapomíná na blahý vliv samostatné volné hry. Ta má pro rozvíjecího se jedince nezastupitelný význam. Také se může stát, že dítě je do hry nuceno a ono samo nemá možnost volby. Nemá přístup k materiálu a pomůckám, hračkám či prostě nemá dostatek prostoru. Nebo naopak jsou v dnešní době k dispozici takové hračky, které jsou tak dokonalé, že dítě ztrácí motivaci a chuť si s nimi hrát.

Na volnou hru také často není čas nebo je hra přerušována (právě třeba z důvodu chození na nadstandartní zájmovou činnost v mateřské škole). Velkým problémem je nahrazování volné hry řízenými aktivitami. Dětskou hru může i demotivovat myšlenka, že není možné zachovat vytvořenou stavbu pro další hru (Svobodová, 2010).

V Rámcovém vzdělávacím programu je potřeba hry jasně a důsledně zmíněna: *„Ve vzdělávání je třeba využívat přirozeného toku dětských myšlenek a poskytovat dítěti dostatek prostoru pro spontánní aktivity a jeho vlastní plány. Učební aktivity by proto měly probíhat především formou nezávazné dětské hry, kterou se dítě zabývá na základě*

svého zájmu a vlastní volby.“ (RVP PV, 2004, s. 9). V rámci individualizace vzdělávání je důležité dbát na dostatečný prostor, a to jak časový, tak materiální, aby každé dítě mohlo vystavět vlastní hru a tím se samo učilo, uplatňovalo vlastní schopnosti a dovednosti, svůj temperament či inteligenci (Krejčová, Kargerová & Syslová, 2015).

5 Rodina

Rodiče jsou první, kteří rozhodují o volnočasových aktivitách předškolního dítěte. Plánují svému dítěti program a jsou vzory, které dítě napodobuje. Rodina je primární malá skupina, ve které jsou vztahy důvěrné, emoční vazby silné a dochází zde k uspokojování primárních potřeb všech jejích členů. Rodina jako sociální jednotka se neustále vyvíjí. Z autoritativně patriarchální se stala demokraticky partnerskou (Vacek, 2017). Rodiče jsou vzorem pro budování pohlavní identity. A s jejím hledáním souvisí i sledování chování mezi rodiči, které je pro dítě vzorem (Šulová in Mertin, Gillernová, 2010). I samotná struktura rodiny tvoří dítěti vzorce chování (Svobodová a kol., 2017). Současná rodina je liberální, došlo k rozvolnění vztahů jak v rovině horizontální (mezi manželi, partnery, sourozenci), tak v rovině vertikální (rodiče a děti). Této otevřenosti přispívá i mediální svět. Rodiče vycházejí dětem daleko více vstříc. Zvyšující se životní úrovní a přibýváním moderních technologií dětem ubylo povinností, mají větší volnost. I tím se zvyšuje neochota se podřídit pravidlům a přizpůsobovat, snižuje se respekt k autoritám (Vacek, 2017).

Vacek (2017) se domnívá, že v současné rodině každý její člen preferuje upřednostnění vlastních potřeb. Někteří rodiče zúžili výchovu svých dětí na uspokojení materiálních potřeb. Nejsou schopni/ochotni jim věnovat svůj zájem a čas. Je to tedy tak, že rodiče nemají na děti čas? V moderním světě jsou běžně rozšířené stroje na ulehčení domácích prací, proto by dospělí měli mít času více. Ale s technickou vyspělostí přichází také rozmanitější trávení času i pro dospělé. Kvůli „zaměstnanosti“ dnešních rodičů se častokrát nepodaří získaný čas věnovat dětem. Ty se dokáží zabavit samy a čas tráví raději samy s počítačem, mobilem.

Na tvorbě volnočasových aktivit by měla spolupracovat především rodina s předškolním zařízením, popř. mimoškolní institucí volného času. Rodina je největším iniciátorem činností dítěte. Ale na druhou stranu je potřeba stále dbát na dobrovolnost a svobodnou vůli dítěte (Darák, 2001). Roli hraje způsob života, výchova, časová dotace a finance rodiny.

Rodičům se doporučuje, aby zasvětili nenásilnou formou dítě do svých koníčků. Ale dítě by vždy mělo mít na vybranou, jak svůj volný čas bude trávit. Rodiče by svého potomka měli podporovat, aby u koníčku, který je pro něj přínosný, vytrval. Měli by se o činnost zajímat a podporovat ji jak finančně, tak organizačně (Janderková, 2001).

Také by měli dětem pomoci překonat „mrtvé body“, tj. chvíle dokud nebude aktivita podporována úspěchy v dané oblasti.

Velkým problémem dnešní doby je přetěžování dětí. Mnoho rodičů si přeje, aby jejich dítě mělo možnost rozvinout všechny své schopnosti, a proto dítěti organizují rozličné zájmové aktivity, kvůli kterým se z dítěte stává pasivní příjemce. Dítě je unavené, bez zájmu. Paradoxem je, že hlavním úkolem dítěte je hrát si. Rodiče si tuto skutečnost neuvědomují a organizují dítěti veškerý program. Dítě si na plánování času zvykne. Posléze s ním nebude samo umět hospodařit a bude po rodičích vyžadovat neustálé naplňování času (Kramulová, 2013). Matějček (2000, s. 115) říká, že s touto problematikou se setkáváme nejčastěji u jedináčků. *„Iniciativa vychází zpravidla od rodičů. Dnešní jedináček už totiž nebývá dítě hýčkané a rozmazlené. Dnes je to dítě spíše úzkostně vedené a nejrůznějšími nároky zatěžované až na kraj únosnosti. Není divu. Je-li v rodině více dětí, není tolik strachu „co kdyby se něco stalo“. Také nároky se docela přirozeně rozdělí. Každý je na něco - a co jednomu nejde, to půjde třeba tomu druhému nebo třetímu.“* Ale jedináček by měl zvládat vše. Od jazyků přes počítače až po výtvarné umění. Pojem přetěžování dítěte je diskutabilní. Co je pro jednoho mnoho, může být pro jiného nedostačující. Mnohdy rodiče předpokládají, že jejich dítě po nich podědí jejich nadání. Velice často se ale mýlí. Dítěti chybí právo na odlišnost. Stává se, že rodiče řídí dítě tam, kde ono samo není šťastné (Matějček, 2000).

Významný český dětský psycholog Matějček se k problematice nadstandartních aktivit vyjadřuje hlavně z pozice vztahu rodiče a dítěte. Právě rodiče mívají sklony se svým dítětem chlubit. Nejsou spokojeni s tím, co dítě umí a co je v jeho přirozených dovednostech, ale hlavně pro svoje uspokojení si přejí, aby jejich dítě vynikalo. Pokud je dítě talentované, nepřináší mu to velké obtíže a aktivita ho baví, nevidí v tom profesor Matějček problém. Ale většinou tomu tak není. Rodiče by se měli nad aktivitami dítěte zamýšlet, hledat důvody, proč tu či onu činnost dělají a čeho tím docílí. Také by si měli uvědomovat, že děti nejsou od toho, aby se ukazovaly a předváděly. A společenský úspěch, který si rodiče přejí (ať už pro dítě či pro sebe) se většinou nedostaví, protože děti činnost nebaví a trápí se (Matějček, 2017).

Jaké zájmové aktivity si dítě vybere, závisí na množství volného času, osobnostních předpokladech dítěte. Velkou měrou to závisí i na hodnotách rodičů, finančních možnostech a taky jejich představách, jak by dítě mělo svůj volný čas trávit. Nežřídka se do náplně volného času dětí promítnou nenaplněná přání nebo aspirace rodičů (Krtička, 2004).

6 Volný čas

Je to čas, který člověk netráví v práci ani ve škole, či čas, který je tráven biofyziologickými potřebami člověka a provoz domácnosti. (Pávková in Hájek, Hofbauer & Pávková, 2011) Děti mívají povětšinou více času než dospělí. Odlišuje se rozsahem, obsahem, mírou samostatnosti a také ovlivnění pedagogem. Děti mívají většinou i pestřejší volnočasové zájmy. Samozřejmě naopak existují i děti, které nemají volný čas žádným způsobem vyplněný, ale také ty, které mají volného času absolutní nedostatek (Pávková in Hájek, Hofbauer & Pávková, 2011).

Volnočasové aktivity jsou založené na zájmu jedince, rozvíjení, navozování a usměrňování. Každá činnost je podmíněna určitým podnětem. Všechno, co děláme, má určité motivy či pohnutky. Ve volnočasových aktivitách si dítě buduje tak důležité složky osobnosti, jako je důvěra ve vlastní schopnosti, dodržování pravidel, optimismus, spolupráce, trpělivost a relaxace.

Hájek říká: „*Úspěch může kompenzovat nezdary v jiných oblastech činnosti.*“ (Hájek, Hofbauer & Pávková, 2011, s. 165). Jedinec i celá společnost těží z benefitů zájmových činností ve volném čase. Její přínosy jsou v hodnotě zdravotní, kulturní, výchovné, vzdělávací, společenskopolitické či ekonomické. Aby se volnočasové aktivity mohly rozvinout, je potřeba nejprve vytvořit nabídku. Obsah nabízených aktivit má být aktuální, má vycházet z potřeb a zájmů jedinců. Měl by být založen i na místních možnostech a tradicích.

Výchova ve volném čase má značné množství pozitivních přínosů pro dítě. V rámci socializace dítěti vytváří podmínky ke společenské aktivitě a dává podněty k relevantnímu sociálnímu chování. Dítě si vytváří svojí roli, zvnitřňuje si normy společnosti, navazuje nové vztahy a tím získává nové sociální zkušenosti. Ve volném čase má dítě možnost kompenzovat školní či rodinné zatížení, naplňuje smysluplně svůj čas a předchází tím nudě a příležitostným sociálně patologickým jevům. Vede zúčastněné k přiměřené participaci v politickém, společenském či hospodářském život. Postupně si vytváří kladný vztah k činnostem a práci, a tak může začít uvažovat o dalším směřování např. v profesním životě (Hájek in Hájek, Hofbauer & Pávková, 2011). Taktéž si dítě vytváří návyk zabývat se činností, která může být společnosti přínosná. Tímto způsobem se dítě seberealizuje a vytváří si další náměty pro tvorbu, činnost, čímž si utváří potřebu smysluplného naplňování budoucnosti (Knotová, 2001).

Obsah je určen věkem a individuálními zvláštnostmi. Ve volném čase získává každý člověk jak praktické zkušenosti, tak i teoretickou základnu vztahující se k oblasti plnění zájmu. Člověk tak poznává různé stránky života a učí se je propojovat. Volnočasové aktivity jsou významným činitelem v životě každého jedince a je důležitou součástí rozvoje osobnosti. Tvoří významnou perspektivu do budoucnosti a také dobrý podnět k sebeuplatnění a realizaci. Z podnětů ve volném čase se lidé učí odhadnout svou sílu a schopnosti. Přináší mu odpočinek a zábavu, účast na společenském životě, rozvoj schopností. Činnosti mohou být jednorázové (příležitostné), čímž jsou exkurze, besedy, vycházky, soutěže. Nebo se mohou konat pravidelně, kdy se jedná o činnost zájmových útvarů. Charakter aktivit závisí na vedoucím činnosti, prostoru, potřebách a zájmech (Knotová, 2001).

Kratochvílová (2004) se zmiňuje o 2 způsobech trávení volného času dětí. Buď se jedná o spontánně trávený volný čas, kdy si o náplni rozhodují samy děti. Druhou možností je trávení volného času, který koriguje dospělá osoba. Ať už se jedná o rodiče, učitele či vychovatele. U menších dětí je volný čas velice relativní. Z velké míry ho ovlivňují rodiče, škola či další subjekty. S rostoucím věkem si dítě začíná samo rozhodovat o svém čase (Krtička, 2004).

Do volnočasových aktivit se promítají vlivy a následky vývoje společnosti. Dochází ke změnám kvalitativním i kvantitativním. Vznikají nové přístupy a nové instituce. Ale volný čas může být i rizikovým faktorem. Děti nicnedělají, nudí se, a proto chtějí zkusit něco nového a zábavného, čímž může dítě rychle sklouznout k rizikovému chování (Stašová, Slaninová & Junová, 2015).

V minulosti byl velký důraz kladen na otázku školy, výuky a obsahu vzdělávání. Volný čas a jeho využití v praktickém životě byl podceňován. Hofbauer (2004) se domnívá, že v budoucnu bude stále výrazněji pronikat a to jak svým obsahem, tak i novými možnostmi.

Pedagogické ovlivňování k dobrému trávení volného času může být vytvořeno nabídkou prostředí, pomůcek či hraček, činností nebo i vlastní aktivitou učitele. Dětem musí být podána příležitost k smysluplnému trávení času (více v Úmluvě o právech dítěte). Učitel vzdělává celostně, čímž dává dítěti podněty, které aktivizují osobnost a dochází k preferování určitých aktivit. Čímž dává dětem náměty k dalším školním i mimoškolním aktivitám, které vedou ke smysluplnému trávení volného času (Bůžek, 2001).

6.1 Zájmová činnost

6.1.1 Historie

Školy začaly zájmovou činností provozovat v průběhu demokratizace základního vzdělání v 19. století. Ve větších městech vznikaly místnosti, ve kterých děti měly možnost si pohrát, při přestávkách zde pobýt či vypracovat zde domácí úkoly. V druhé polovině 19. století rostl počet knihoven a čítáren, vznikala školní hřiště, začaly vycházet školní časopisy. Vznikla iniciativa o zřízení škol v přírodě. Posléze se došlo k závěru, že rodinná výchova nemůže zajistit všestranný rozvoj člověka. Děti a mladí se postupně zapojovali do činnosti školy, obce, společnosti. Zřizovala se centra tzv. „střediska na vzduchu“, která iniciovala pohybové aktivity a další volnočasové činnosti. Školní docházka se snížila o jeden den, aby děti mohly rozvíjet své zájmy ve sportu, životě v přírodě, výtvarné a umělecké tvorbě či v mravní výchově. Se zavedením pětidenního týdne přibylo dětem více volného času. Děti i rodiny měly možnost v souvislém bloku realizovat společné i individuální aktivity (Hofbauer, 2004).

V České republice mají zájmové činnosti bohatou historii. Tradice sahají až do poloviny 19. století, kdy v českých zemích probíhalo národní obrození. Iniciátory byly krom buditelů i nově vznikající spolky, mezi nimi měl důležitou roli Sokol. Dále na něj navázaly různé proudy, které se měnily pod ideovými a politickými vlivy. Na konci 20. století byla u nás neobyčejně rozmanitá nabídka organizovaných volnočasových aktivit.

6.1.2 Zájmové aktivity

Zájmové činnosti jsou v dnešní době realizovány v předškolním věku, což je o mnoho dříve, než v minulosti. Děti přicházejí do různých prostředí a jsou na ně kladeny nároky na zvládnutí aktivit. S tím souvisí i prodlužující se socializační fáze vývoje dítěte (Hofbauer in Hájek, Hofbauer & Pávková, 2011).

Hofbauer (2011, s. 31) mluví o faktorech, které iniciují rodiče k zápisu jejich potomků k zájmovým činnostem „*Faktorem, který tyto dřívější volnočasové aktivity iniciuje a jejich rozvoj podněcuje, se stává nejbližší sociální zázemí účastníků: rodina, místo bydliště, vrstevnické skupiny. I zde se uplatňuje škála pozitivně působících faktorů a postupů: zdravé a podnětné prostředí, které chápe potřeby dítěte, přejímání pozitivních vzorců volnočasového chování dětmi od svých rodičů, přímé podněty*

a zásahy rodičů, podporující účast jejich dětí na aktivitách a souběžně s tím možností rodičů organizačně a hmotně zajistit vhodné a žádoucí aktivity svých dětí.“

Prostřednictvím zájmových aktivit dítě uspokojuje své potřeby, přebírá zodpovědnost a předchází se sociálně patologickým jevům. Také se volnočasovými činnostmi rozvíjí schopnosti potřebné pro život (Bůžek, 2001).

V zájmových aktivitách přichází dítě do kontaktu s vrstevníky, ale i s dětmi odlišného věku a s dospělými. Krom mateřských škol nabízejí činnosti i základní školy, jazykové školy, domy dětí a mládeže, mateřská a rodičovská centra, také sportovní oddíly, rozličné neziskové organizace či dokonce soukromé agentury (Opravilová, 2016).

Zařízení tvoří podmínky pro činnost skupinovou, jako jsou kroužky, soubory, kluby, oddíly. Kroužek je menší zájmový útvar, při jeho realizaci u jedince dochází k vnitřnímu uspokojení a obohacení jedince. Příkladem může být čtenářský kroužek, rybářský kroužek, modelářský. Soubor je zájmovým útwarem, jehož cílem je veřejná produkce výsledků. Mívá závaznější strukturu. Může se jednat o soubor pěvecký, hudební či taneční. V klubu, který má volnější organizační strukturu, se jedná více o pasivní úlohu jeho členů. Mezi kluby lze započíst filmový klub, fankluby. Označení oddíl bývá především u tělovýchovných či turistických útvarů. Název napovídá, že skupina jedinců spadá pod větší organizační strukturu, ale přitom si zachovává charakter kroužku. Kurzem nazýváme útvar, který má omezenou dobu trvání, většinou méně než rok. Cílem je osvojení určitých vědomostí nebo dovedností. Zájmový útvar lze organizovat také jako soubor kurzů v průběhu roku. Ty jdou po sobě a navazují na sebe tematicky. Může být také forma zájmových činností individuální. Určité činnosti jako jsou sportovní akce, slavnosti, se dají realizovat i formou hromadnou. Při organizaci se přihlíží k obsahu činnosti. Zda se jedná o zájmový útvar pod vedením pedagoga, či jde o spontánní činnosti, u kterých zařízení jen propůjčuje prostory a pomůcky.

Zájmy lze dělit různými způsoby. Dle úrovně činnosti na aktivní, receptivní. Dle intenzity zájmu na hluboké, povrchní. Podle časového trvání můžeme zájmy rozdělit na krátkodobé a trvalé. Podle koncentrace na jednostranné, mnohostranné. Společenská hodnota rozděluje kroužky na žádoucí, nežádoucí a poslední možné dělení je podle obsahu (Hájek in Hájek, Hofbauer & Pávková, 2011).

S věkem a pohlavím se mění preference zájmových činností (Čačka, 1996). Hutchinson rozlišuje 4 stupně rozvoje zájmových činností. Tyto etapy kopírují i vývoj lidské společnosti.

1. Honičky, lov a boj
2. Pastýřství, stavba chýší, péče o zvířata
3. Zemědělství a růst rostlin
4. Obchodování s měřením, vážením

Další teorií je Cleparédeho postupný přechod od jednoduchého ke složitějšímu, od konkrétního k abstraktnímu, od pasivního přijetí k aktivnímu, od obecnosti ke konkrétnímu či od subjektivního k objektivnímu nebo z detailů na celky (Čačka, 1996).

Děti realizují zájmy samy, nebo s pomocí dospělých, kteří pomáhají s realizací. Vedoucí aktivity připravuje předem. Stanoví cíle, obsah a realizaci. Vzniklé problémy řeší v průběhu a dle výsledků hodnotí účinnost. Po celý průběh zajišťuje bezpečnost zúčastněných.

Nedílnou součástí zájmových činností je i jejich evaluace. Tu provádí samo zařízení, pokud se jedná o školské zařízení, může přijít i evaluace vnější (zřizovatel, Česká školní inspekce). Existují různé metody hodnocení. Může jít o pozorování, dotazník, rozhovor, anketu, hospitace atd. Vyhodnocuje se dle přiřazených kritérií, ta vznikají na podněty z vnějšího prostředí, jako jsou podněty od rodičů, státu, či od samotných zúčastněných (Hofbauer in Hájek, Hofbauer & Pávková, 2011).

Při práci s dětmi je naprosto zásadní zajištění bezpečnosti. A to nejen fyzickou, ale také sociální a psychickou. Před vykonáváním činnosti je vždy nutné provést bezpečnostní poučení.

V současné době existují střediska, která spojují letní či zimní pobyty v přírodě s činnostmi, která slouží k fyzickému zdokonalení, zlepšuje kondici a přináší přitom zábavu. Pozornost tato střediska věnují i nejmenším dětem. Jsou jim k dispozici dětské skútry, lyžařské školy (Hofbauer in Hájek, Hofbauer & Pávková, 2011).

7 Nadstandartní aktivity v MŠ

V předškolním věku dítě ještě neví, co chce. Žije v rozporu mezi tím, co by chtělo a co zvládne. Je citově labilní. V této životní fázi jsou děti nesamostatné a nerozhodné (Čačka, 1996). Cílem kroužků je setkání dětí podobného věku, zaměření nebo nadání. Jde o rozvoj individuálních schopností.

Nadstandartními aktivitami nejsou myšleny jen zájmové „kroužky“. Můžeme do nich zahrnout i jednorázové akce jako jsou například divadla, návštěvy památek sportovních akcí. Pravidelná zájmová činnost vytváří kontinuitu, sleduje účastníkův rozvoj (Hofbauer, 2004). Každý člověk potřebuje mít čas pro neorganizované či neplánované činnosti (Kopřiva a kol, 2012).

Většinu těchto aktivit mateřské školy zařazují do své vzdělávací nabídky, protože to je udáno Rámcovým vzdělávacím programem, který tvoří základ školního vzdělávacího programu. Vzdělávání v mateřské škole je globální. Nadstandartní aktivity vždy byly a budou nadstavbou a dobrovolnou aktivitou škol a nesmí zasahovat do ŠVP.

Populární byly kroužky v mateřských školách v době slabých populačních ročníků. Mateřské školy byly nenaplněné a „bojovaly“ o každé dítě. V současné době jsou mateřské školy maximálně naplněny, proto tato potřeba ze strany mateřských škol opadla. Sami učitelé tento přístup kritizují. Dle nich kroužky narušují dopolední vzdělávací program. Samostatným tématem jsou „kluby předškoláků“. Tato iniciativa přichází většinou od rodičů a učitelů na základní škole. Jedná se o to, že děti chodí do školního prostředí, kde si zvykají na tamější prostředí.

Kroužky mnohdy rozhodují i o výběru mateřské školy. Rodiče sledují, co mateřská škola nabízí. Domnívají se, že jejich dítě bude ochuzeno, pokud krom běžného vzdělávacího obsahu nebude mít ještě další aktivity. A když ne v mateřské škole, tak kdekoliv jinde. Děti jsou pod tímto tlakem přesouvány z místa konání jednoho kroužku na druhý. Ztrácí kontakt se sociální skupinou. Dítě nemá čas na vlastní hru, přemýšlení (Svobodová, 2010). Profesor Helus vytyčuje jeden z problémů dětství dnešní doby, čímž je právě tzv. ostrovní dětství. Je to nemožnost prožívat dobrodružství v přirozeném prostředí. Jedná se o neustálé přemísťování z bezpečného ostrova na další, z jednoho kroužku na druhý (Helus, 2004). Než dítě vstoupí do jakéhokoliv kroužku, musí zvládat základní věci z vybraného oboru. Také by mělo být psychicky i fyzicky zdatné činnosti zvládnout v celé míře. V každém kroužku se začíná od jednodušších činností, které se

děti naučí v mateřské škole. Bity mohou být v dnešním školství děti, které nastoupily do mateřských škol později.

Rodiče vyplňují volný čas svých dětí s úmyslem co největšího rozvinutí jeho schopností. Nelze pochybovat, že kroužky jsou dobrou aktivitou, ale je důležitá míra (Bacus, 2009). Až na výjimečné případy si je dítě samo schopno vybrat zájmovou aktivitu až po 6. roce. Do té doby je to iniciativa rodičů. Neznamená to, že by to dítě dělalo proti své vůli, ale dělá to jako všechno ostatní, jako úkol od rodičů. Autorka říká, že dítě musí mít mezi čím vybírat, proto je vhodné, aby dítě již s nějakými kroužky mělo zkušenost (Bacus, 2009).

Mnohdy to vypadá, že kroužky jsou reakcí na poptávku rodičů, než na potřeby dětí (Mateřská škola Beroun – Tovární, 2015). Rodiče by měli převzít štafetu a zájmové činnosti podnikat s dětmi sami (Hulínová, 2018).

Mnoho mateřských škol provozuje různorodé zájmové aktivity, které tak vytváří škole profilaci, podle níž si spousta rodičů předškolní zařízení vybírá. Eva Svobodová na to říká (2007) „*Tento systém by byl dětem prospěšný, pokud by nabídka byla součástí běžného života mateřské školy, a tím by se jednalo o činnost spíše doplňkovou, ne „nadstandardní“*“. Zájmové činnosti by měly být přístupny všem dětem, ne jen „talentovaným“ či finančně zajištěným rodičům, ale všem dětem. Rozmanitost nabídky v předškolním věku by neměla být omezena možnostmi rodičů.

Zde jsou shrnuty výhody a nevýhody nadstandardních zájmových činností.

Přínosy:

- Nadstandard ve vzdělání
- Rozvoj osobnosti
- Vytváření vztahů k okolí
- Příprava na společenské i individuální uplatnění
- Individuální práce
- Využití zájmu dítěte
- Práce s nadanými dětmi (Hájek, Hofbauer & Pávková, 2011)

Rizika:

- Přetěžování dětí
- Výběr rodiči
- Mnoho aktivit, které děti nedokáží vstřebat
- Přesouvání a vytrhování ze hry a sociální skupiny
- Nepravidelnost, která přináší nejistotu
- Narušení společných činností v MŠ
- Nevhodné zařazení do režimu dne (rodiče si nepřejí, aby jejich dítě v MŠ z jakéhokoliv důvodu spalo, a proto vyžadují nadstandartní zájmovou činnost) (Hoskocová in Mertin, Gillernová, 2010)
- Výběrovost (ti, co zaplatí, co mají talent)
- Roztříštěnost vzdělání
- Náročné přechody a bezpečnost (ovlivňuje i zbylé děti ve třídě)
- Nekvalifikovanost lektora (Vrkoslavová, 2008b)

Pokud se jich mateřská škola z jakéhokoliv důvodu nechce vzdát, je rozhodující začlenění do harmonogramu dne tak, aby neupozadovaly hlavní vzdělávací a výchovnou činnost, ale třeba nabízely předškolákům možnou variantu odpolednímu odpočinku. O mateřských školách, které mají rozmanitou nabídku nadstandartních zájmových činností, je více zmíněno v příloze C.

Příklad z praxe roku 2005 uvádí ředitelka MŠ Strančice Pavla Petrů – Kicková. *„V naší mateřské škole se kroužky konají v odpoledních hodinách, nenahrazují hlavní vzdělávací a výchovnou činnost mateřské školy. Valnou většinu vedou učitelky naší školy mimo svou přímou pedagogickou činnost, tedy po pracovní době. Zaměřují se v nich převážně na nadané děti, kteří potřebují více podnětů. A také dětem, u nichž byly diagnostikovány jakékoliv vzdělávací problémy. Zbylé 2 kroužky vedou externí lektori. Muži jsou pro děti změna a pro nás, učitelky, možnost jak dostat mužský prvek do školství“* (Petrů-Kicková, 2005).

Spoluautorka RVP PV Smolíková nazývá zájmové kroužky fenoménem a říká, že pokud mateřské školy zájmové činnosti nabízejí, dávají najevo, že v jejich školním programu je mezera. Velká a rozmanitá nabídka aktivit tedy nesvědčí o vysoké kvalitě vzdělávání. Naopak může poukazovat na nedostatky ve vzdělávání.

O problematice se vyjádřila i ředitelka mateřské školy Parmská – Bc. Eva Svobodová (2015). Domnívá se, že někteří rodiče hodnotí kvalitu školy podle množství zájmových aktivit. Obrací se k vývojové psychologii. Vývoj dítěte v prvních 6 letech je bouřlivý. A proto je nutné myslet na to, co je pro dítě důležité, bez čeho ho nemůžeme „pustit do světa“. Samozřejmě je pochopitelná rodičovská snaha o smysluplné trávení času. Ale pro malého člověka je nejdůležitější kontakt s vrstevníky a dospělým, který je tu pro něj.

Vzdělávací nabídka mateřských škol dětem stačí, přirozeně zde rozvíjí sociální kontakt, dovednosti hudební, řečové, myšlení, motoriku, grafomotoriku. Pravidelně je zajištěn pobyt na čerstvém vzduchu. Celou výpověď Svobodová (2015) shrnula takto: *„Neodmítám kroužky, je určitě dobré přiměřeně rozvíjet schopnosti dětí, ale v mateřské škole má své nezastupitelné místo práce kvalifikovaných učitelek, které zajišťují komplexní předškolní výchovu a vzdělávání. Proto nám všem přeji moudrost do výchovy nové generace. Aby tato generace nebyla zakotvena na výkonu, soupeření, vypočítavosti, ale na mravnosti, lásce a úctě“.*

7.1 Nabídka zájmových činností mateřských škol

Společnost Rytmik nabízí mateřským a základním školám takovouto nabídku nadstandardních činností (Portál Rytmik, 2019):

- jazykové - logopedie, anglický jazyk, německý jazyk
- sportovní aktivity – cvičení rodičů s dětmi, míčové hry, dětská jóga, aerobic, turistika, táboření, sezónní činnosti (plavání, lyžování, bruslení, bobování, fotbal), zdravotní cvičení
- výtvarné aktivity: keramika, malování,
- hudební aktivity: hra na flétnu, hudební nauka, folklórní soubor, sbor
- pracovní činnosti: šikovné ruce (prolínání s výtvarnými činnostmi), tradiční ruční práce, práce se dřevem, papírem
- dramatické: literární kroužky, pohádky, maňáskové, loutkové divadlo
- klub předškoláků
- přírodovědné - badatelský klub, turistika, pokusy
- technické - malý vědec, mediální kroužek
- společné aktivity s rodiči
- praktický život - vaření, malý záchranář

- herní - deskové, karetní hry (Portál Rytmik, 2019)

Pro tu správnou volbu zájmové činnosti je důležitá motivace a též i znalost vlastností, schopnosti a dovednosti i zvládání náročných situací u konkrétního dítěte.

Analýzu nabídky zájmových činností a následně jejich dopad na rozvoj dítěte provedla Vrkoslavová (2008a). Celé výzkumné šetření proběhlo v sedmi náhodně vybraných mateřských školách v okolí Frýdlantu. Výsledky ukázaly, že každá mateřská škola nabízela průměrně 3 zájmové činnosti. Nabídka mateřských škol se často odvíjí z požadavků rodičů. O aktuální nabídce mateřských škol se zabývám v příloze C.

7.1.1 Nepravidelné činnosti

Mateřské školy zajišťují celostní vzdělání, které se vyznačuje i situačním učením, což znamená prožíváním společenského života a života kolem nás. A proto se součástí jejich činností staly i nepravidelné aktivity jako jsou výlety, návštěvy domovů pro seniory, návštěvy divadel. Zde je nezbytnou nutností zabezpečit zdraví a bezpečnost dětí. Pro děti jsou tyto aktivity zpestřením a propojením se světem. Někdy i poznáním činností a věcí, které neznají. Vždy je potřeba respektovat volbu dítěte a jeho potřeby (Svobodová, 2010). Jakýkoliv styk s vnějším prostředím dítěti přináší rozvoj důvěry ke světu i ostatním lidem. Vytváří si tak morální úsudek, poznává řád světa, normy a pravidla.

Síla těchto prvotních zážitků může osobnost ovlivnit na celý život a to jak v kladném, tak v záporném slova smyslu. Dítě nesmí být do činností nuceno, nesmí být zanedbány jakékoliv jeho potřeby. Také by dítě nemělo být vystavováno stresovým situacím, nadměrné zátěži či nedostatečně zajištěné bezpečnosti (Svobodová, 2007).

7.2 Výzkumy volného času a zájmových aktivit

V empirickém výzkumu Sharona L. Cadogana (2014) s názvem *Účinky individuálních, rodinných a environmentálních faktorů na úroveň fyzické aktivity u dětí* v Irsku mě napadlo odůvodnění, které rodiče může ovlivňovat. Jak je všeobecně známo, tak fyzická aktivita hraje důležitou roli při tělesném i duševním vývoji. Směrnice WHO doporučují, aby se děti účastnily pohybové aktivity nejméně 60 min. denně (MVPA, 2009). A v dnešní době, kdy jsou rodiče celý den v práci a dítě je v mateřské škole, se mohou rodiče, kteří neznají náplň školního vzdělávacího programu domnívat, že jejich dítě nemá dostatek pohybové aktivity. A také proto tolik touží po nadstandartních

pohybových aktivitách. Samozřejmě pohyb je v dětské přirozenosti a děti ho potřebují, což rodiče ještě utvrzuje v jejich přesvědčení. Rodiče ale zapomínají, že pohybové chvíle jsou zařazeny do vzdělávání a děti mají pohyb v mateřské škole. A pokud chtějí, aby se jejich dítě zdravě vyvíjelo, tak by ho k pohybu měli sami vést a trávit maximum času při společné pohybové aktivitě.

Šetření se zabývalo množstvím pohybové aktivity a faktory ji ovlivňující. Zjištěním bylo, že velká část sportů a další aktivit, které mají velkou intenzitu, jsou prováděny jako zájmová činnost. Z výzkumu vyplývá, že k pohybu inklinují spíše chlapci, pohybově vysoce aktivních bylo 61 %, zatímco pohybově vysoce aktivních dívek bylo 48%. Více jak polovina dětí (55% chlapců a 45 % dívek) udalo, že cvičí každý den. Ale normu udanou WHO splnilo pouze 25%.

Borga (2015) zjišťoval, jak množství času, který děti tráví různými aktivitami, ovlivňuje získávání kognitivních a nekognitivních schopností. Výzkum prováděl v Etiopii, Vietnamu a Indii. V těchto zemích jsou děti využívány k dětské práci. Borga také zdůrazňuje, že existuje mnoho výzkumů, které se zabývají trávením času s rodiči, ale mělo by docházet spíše k přeorientování na otázku, jak tráví děti svůj volný čas? Výzkum zjistil, že práce dětí má negativní vliv na rozvoj dítěte, tento problém by rozvojové země měly řešit.

Německý výzkum z roku 2016 monitoroval nejoblíbenější zájmové aktivity dětí od 6 do 13 let, což je vyšší věková kategorie než která je předmětem práce, ale domnívám se, že jak se děti naučí trávit volný čas v předškolním věku, tak podobně ho tráví i ve věku vyšším. Šetření zjistilo, že děti se nejraději schází s kamarády. To uvedlo 54% chlapců a 56% dívek. Překvapivé bylo zjištění, že 46% chlapců a 39% dívek si nejraději hraje venku. Jak již bylo zmíněno, o sport se více zajímají chlapci, v Německu ho má nejraději 34% chlapců a 14% dívek. Sport je ale až za televizi. Ta získala 32% u chlapců a 31% u dívek. Smutné zjištění bylo, že pouhé 1% chlapců má nejraději čtení knih. A do zájmových skupin chodí nejraději 5% chlapců i dívek (Statista.com).

Český výzkum provedený MŠMT v projektu *Klíče pro život* se zabývá hodnotovým systémem (Bocan, 2011). I když byl výzkum zaměřený na děti od 6-15, věkové skupiny byly rozděleny na 3 a to 6-9, 10-12 a 13-15. Předmětem zkoumání byla nejmladší věková skupina. Stěžejními oblastmi, na které se průzkum zaměřil, byly rodina, škola, kamarádi a volný čas. Nejoblíbenějším způsobem trávení času je televize. Uvedlo to přes 90 % dětí. Když bychom porovnávali s německým výzkumem (2016), který monitoroval nejoblíbenější volnočasové aktivity s tímto, který řeší trávení volného

času, tak bychom zjistili, že oproti německému výzkumu děti v České republice několikanásobně převyšují německé hodnoty. Zajímavé ale je, že jen o něco méně dětí tráví volný čas učením. Mladší děti bývají nespokojeny s trávením svého volného času. Většinou mají jinou představu, ale z různých důvodů jsou jim tyto možnosti zakázány. Ve výzkumu je zmíněno varování, se kterým je nutno souhlasit a to, že volný čas dětí bychom neměli brát jako čas, kdy si mohou dělat, co chtějí. Zároveň by však činnost měla vycházet od nich samých. Při balancování u těchto hranic by se rodiče měli zamýšlet nad nabídkou a organizačním zajištěním. Výzkumníci se zabývali i velikostí místa bydliště. Zjistili, že existuje závislost mezi velikostí a časem tráveným venku s kamarády a u televize o víkendu.

Dle výzkumu navštěvuje aspoň jednou v týdnu nějakou organizaci ve volném čase 32,5 % dětí ve věku od 6 do 15 let. 33,3 % dětí se zúčastňuje 2 zájmových aktivit. Kdybychom se zaměřili na 6 leté děti, tak kroužky navštěvuje 58%.

Zaměření dětí se liší věkem, pohlavím. Nejvíce navštěvují sportovní/pohybové aktivity, hudebně dramatické činnosti, výtvarné a rukodělné a vzdělávací aktivity. Chlapci se více věnují sportům, technickým a turistickým aktivitám. Dívky navštěvují častěji aktivity hudebně-dramatické, vzdělávací, výtvarné či rukodělné.

Velice zajímavé byly i důvody navštěvování zájmových činností. Krom samozřejmého „*baví mě to*“, se objevilo jako druhé nejčastější „*kamarádi*“. Při hledání důvodů, proč děti volnočasové zájmové aktivity nenavštěvují, se nejčastěji objevily důvody jako nezájem, není u nás či finance. Možnost „*kroužek není u nás*“ je dětmi z menších obcí do 2 000 obyvatel zmiňována dokonce více jak 2 krát častěji než u dětí s bydlištěm do 20 000 obyvatel.

Pokud dítě navštěvuje kroužky denně, může být dítě přetížené. Nebude se dostatečně na všechny aktivity koncentrovat. Zbude mu minimum času pro sebe či na hraní si s kamarády. I z těchto důsledků bude zájem o organizovanou činnost opadat.

Z výzkumu *Zdroje informací a kritéria při výběru volnočasových aktivit*, který zadal firmě Factum Invenio, s.r.o. Národní institut dětí a mládeže (2008) se zjistilo, že pravidelnou účast v organizovaných zájmových aktivitách rodiče považují za přínosnou. 78% rodičů se domnívá, že by děti měly navštěvovat hodně kroužků, aby se rozvíjely. Větší důraz na navštěvování zájmových činností kladou lidé vzdělanější. Ze skupiny lidí se základním vzděláním je 75 %, ze skupiny vysokoškolsky vzdělaných je to 85%.

Velký význam navštěvování přikládají lidé s vyšším příjmem. Valná většina rodičů se domnívá, že je potřeba volný čas dětem organizovat, aby nezlobily a nenudily

se. Jako největší přínos hodnotí 70 % rodičů smysluplné trávení času. 67% rodiče zase argumentují získáváním nových poznatků. Dalšími důvody bylo získání kamarádů a plánování si věcí a rozvrhnutí času. Třetina dětí začala navštěvovat zájmové činnosti v 6 letech. 73% dětí vstoupilo do činností mezi 6. – 8. rokem. K výběru aktivit se 71% respondentů vyjádřilo, že by si je měly děti vybírat samy a 64% se domnívá, že by mělo docházet ke společnému výběru dětí s rodiči. Výběr a zaměření se orientuje převážně podle věku dítěte. 75 % rodičů má o nabídce ve svém okolí dobrý přehled a považuje nabídku za dostatečnou. Pětině respondentů přijde nabídka nedostatečná. Na nedostatečnou nabídku si stěžují obyvatelé obcí do 5000 obyvatel. Naopak nejvíce jsou s nabídkou spokojeni obyvatelé z míst 5-20 000. Do zájmových činností chodí týdně velká část dětí ve věku 6-15 let (82%). Vzdálenost dojezdu do zájmové činnosti hraje také svoji roli. Je to důležitější hlavně pro rodiče mladších dětí (49%) a také pro rodiče se 3 a více dětmi. Z výzkumného šetření vyplývá, že častěji do aktivit posílají své děti rodiče s vyšším vzděláním. Ti mají o nabídce i větší přehled a činnostem přikládají větší důležitost.

I tento výzkum zhodnotil jako nejnavštěvovanější sportovní kroužky. Ty navštěvuje 69% dětí (80% chlapců, 59% děvčat). Oblíbené jsou také umělecké činnosti, ty navštěvuje 45% dětí (59% děvčat, 30%). 32% navštěvuje zájmové činnosti zaměřené na vzdělání. Se zájmovými činnostmi jsou rodiče většinou spokojeni. Ti, co spokojeni nejsou, by si přáli, aby jejich dítě navštěvovalo činnosti vzdělávací a pohybové. Rodiče, jejichž děti žádnou zájmovou činnost nenavštěvují, by své děti umístili do sportovních a vzdělávacích aktivit. Jako důvody pro nenavštěvování uvádějí nezájem dítěte (28%) cenu (24%) a přesvědčení rodičů, že dítě nepotřebuje navštěvovat žádný zájmový kroužek (10%). Na navštěvování zájmových činností má vliv i to, zda rodiče ve věku jejich dětí na nějakou zájmovou činnost sami chodili. Rodiče rádi využívají i jednorázové akce typu „sportovní odpoledne“.

Kolem 60 % dětí denně nebo téměř denně ve volném čase hraje hry, čte, sleduje televizi, nebo je na počítači. 2/3 dětí je několikrát týdně se svými kamarády. V rodinách s nižším vzděláním rodičů je větší poměr trávení času s kamarády. S kamarády tráví více času i děti z menších obcí (Zdroje informací a kritéria při výběru volnočasových aktivit, 2008).

Tomanová (2001) s dalšími ředitelkami zavedla do své mateřské školy projekty, ve kterých se snažila zapojit do trávení volného času i rodiče, protože pociťovala malý zájem a žádnou iniciativu z jejich řad. Jedním z dalších motivů pro zavedení těchto

společných aktivit byla konkurence škol, které nadstandardní činnosti nabízely. Vznikaly projekty, které se zaměřovaly na změnu spolupráce mezi rodinou a školou, změna stylu života s malými dětmi. Také pochopení jejich potřeb a zájmů či námětů k činnosti. Taktéž je přínosem zlepšení fyzické kondice a iniciace změn v oblasti veřejného života.

Celá nabídka se řídila zájmem účastníků a konala se i po skončení pravidelné otvírací doby mateřské školy či o víkendech. Pro učitelky je to nadstandardní činnost v jejich pracovní náplni. Tato iniciativa měla pozitivní přínos v tom, že se mnohonásobně zlepšil kontakt učitelek s rodiči. Rodiče dostali náměty k činnostem s dětmi. Děti se naopak v mateřské škole rády podělí o zážitky a činnosti, které s rodiči podnikaly. Učitelky mají zpětnou vazbu o společných činnostech a jejich vliv na rodinu. Rodiče si postupně na čas strávený v mateřské škole zvyklí. Sami začali nabízet pomoc. Také se více zajímali o činnosti v mateřské škole, neměli obavy se s učitelkami poradit. Taktéž se více iniciovali v získávání financí pro školu.

Vyvstaly ale taktéž komplikace. Prvním problémem byla časová náročnost. Dále učitelky musely zapojit svoji kreativitu. Také se musely dále vzdělávat v oboru, který ve škole provozovaly. Někdy bylo potřeba zajistit odborníka, zde ale vyvstala otázka: „kdo tohoto člověka zaplatí“. A to nemluvě o finančním ohodnocení učitelek za nadstandardní činnosti. V zimním období rostla i spotřeba elektrické energie a vytápění budovy. Taktéž bylo potřeba pozměnit pracovní dobu personálu zajišťující úklid. Vyskytl se i problém se zodpovědností za děti, pojištěním, s hygienickými normami a posléze i s nenávazností spolupráce v základní škole (Tomanová, 2001).

Oprailová (2016) se odkazuje na výzkum současného dítěte navštěvující mateřskou školu. V něm bylo zjištěno, že děti předškolního věku navštěvují různorodé zájmové činnosti a to jak v mateřských školách, tak mimo ni. Alarmujícím zjištěním bylo, že některé děti předškolního věku mají v týdnu až 5 zájmových aktivit.

Nejoblíbenějšími zájmovými aktivitami je angličtina, sportovní činnosti (plavání, fotbal, pohybové hry), keramika, hudební kroužky (flétna, zpěv), výtvarné, dramatické kroužky. Objevují se také modelářské, rybářské, přírodovědné či mažoretky (Oprailová, 2016).

Při zjišťování důvodu návštěvnosti těchto aktivit říkaly děti, že tam dochází proto, že tam chodí kamarádi. Kamarádství jako hodnota postupně u dětí roste. Přátelé jsou pro dítě důležitými partnery a vše, co s kamarádem dělají, je přitažlivější než to, co radí rodiče. Proto se mnohdy děti nechají strhnout do zájmové činnosti jen kvůli

kamarádovi, který ho navštěvuje. Rodiče argumentovali tím, že kroužek děti baví a oni mu chtějí dát možnost se něčemu naučit. Ale s porovnáváním nabídky, doby konání a finanční náročnosti si rodiče už jisti nebyli. A to nemluvě o edukačních záměrech daných činností. Rodiče chtějí, aby aktivity vedl odborník, ale neuvědomují si, že odborník to být může, ale nemusí mít žádné pedagogické vzdělání, čímž může jejich dítěti uškodit (Oprailová, 2016). Učitelky v mateřských školách mají odborné vzdělání a přehled o individuálním rozvoji každého dítěte. Vědí, co dítěti jde, a kde je třeba zabrat. Zároveň pedagog v MŠ na rozdíl od externího lektora zná pedagogické postupy a metody typické pro tuto věkovou skupinu. A dítě si nemusí zvykat na nového člověka (Hulínová, 2018). Oprailová (2016) také kritizuje chování rodičů. Domnívá se, že předávají zodpovědnost a vzniká jim tak čas pro sebe. Zmiňuje se, že někteří rodiče nevědí, co s vlastními dětmi dělat.

8 Shrnutí teoretické části

Teoretická část se zabývala mateřskou školou, protože v ní děti tráví svůj předškolní věk a je to první instituce, kde se děti setkávají s cíleným a uceleným vzděláváním. A s tím i s navazujícími nadstandardními činnostmi. Podrobněji se práce zabývala legislativou vztahující se ke vzdělání dětí v předškolním věku. Dále jsou též v práci umístěny základní poznatky z vývojové psychologie a biologie dítěte, protože ze znalostí v těchto oblastech lze posléze vyvodit zájmy, potřeby a motivace dětí předškolního věku. Krátce jsou shrnuty i poznatky vztahující se ke hře dětí v mateřské škole. Práce se zabývala i volným časem dětí a možnostmi dnešní doby. Podrobně je zde rozebrána problematika nadstandardních zájmových činností v mateřských školách. Takto koncipovaná teoretická část dává základ pro část empirickou.

9 Výzkumné šetření

9.1 Cíl

Cílem diplomové práce je zjistit, jaké zájmové činnosti rodiče preferují a co od nich očekávají. Také jak organizované činnosti v mateřské škole realizují a hodnotí učitelky mateřských škol.

Pokládala jsem otázku, jaká je nabídka zájmových činností v mateřských školách a co si o této problematice myslí rodiče a učitelky mateřských škol. A zda se vydáním stanoviska české školní inspekce změnil koncept realizování nadstandardních zájmových činností v mateřských školách.

Jako inspiraci jsem prostudovala studii PaedDr. Vladimíry Hornáčkové PhD. a kol., která vedla výzkum v roce 2010 s názvem „*Nadstandardní aktivity v mateřských školách – výzkum současného stavu*“. Publikován byl v Media4u Magazine 4/2010. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 567 respondentů z řad vedoucích pedagogických pracovníků z celé České republiky. Výzkumné šetření vytvořilo analýzu nabídky nadstandardních aktivit v mateřských školách se zaměřením na spektrum nabídky, organizaci a zajištění.

K objasnění nadstandardních aktivit pro děti v mateřských školách byly položeny výzkumné otázky, na které se v dotazníkovém šetření získaly odpovědi.

Výzkumné otázky:

- Jaká je nabídka mateřských škol?
- Co si o nadstandardních zájmových činnostech myslí učitelé?
- Co si o nadstandardních zájmových činnostech myslí rodiče?

9.2 Metodologie

Jako výzkumnou metodu jsem zvolila kvantitativní výzkumné šetření – dotazníky vlastní konstrukce. Provedla jsem rozhovory s rodiči a zajímala jsem se o tom, jak tráví jejich děti čas v mateřské škole a jak doma. Z toho mi vznikly náměty, z kterých jsem sestavovala otázky do empirické části práce.

Provedla jsem předvýzkum se 7 učiteli a 6 rodiči. Při předvýzkumu byly objeveny nedostatky v konstrukci dotazníku, které jsem v návaznosti na tato zjištění odstranila. U dotazníků pro učitele to byla změna s plaváním, které jsem samostatně oddělila od pohybových aktivit, protože existují mateřské školy, které uskutečňují jen tuto zájmovou činnost. Změnila jsem strukturu otázky týkající se doby realizace kroužků, protože když je více kroužků, doba se může lišit. Odstranila jsem otázku, která se týkala realizace zájmových činností, protože byla zavádějící. U otázky, vztahující se k názoru učitelů, zda jsou nadstandartní aktivity potřebné, jsem měla technickou chybu. Odstranila jsem také otázku, která se dotazovala učitelů na přínosy zájmových činností. Změnila jsem formulaci poslední otázky. U rodičů jsem změnila pouze otázku dotazující se na vzdělání respondentů na povinnou a obměnila jsem formulaci otázky vztahující se k financování činností.

Oba dotazníky mají první 2 otázky identifikační. Dotazník pro učitele má celkem 18 otázek. Z toho je 8 uzavřených (otázky č. 1,2, 4, 6, 9, 11, 15, 16), 7 polouzavřených (otázky č. 3, 5, 8, 12, 13, 14, 18) a 3 otevřené (otázky č. 7, 10, 17). U polouzavřených otázek měli respondenti možnost dopsat vlastní odpovědi do položky „jiné“. Dotazník pro rodiče má 19 otázek. Z toho 10 uzavřených (otázky č. 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 11, 15, 16), 5 polouzavřených (otázky č. 5, 10, 13, 14, 18) a 4 otevřené (otázky č. 9, 12, 17, 19).

Příklad nevyplněného dotazníku pro učitele je v příloze A.

Příklad nevyplněného dotazníku pro rodiče je v příloze B.

9.3 Výzkumný soubor

Dotazník byl určen pouze pro rodiče a učitelky mateřských škol. Věk dítěte, pohlaví dítěte ani počet dětí nehrál při výzkumu žádnou roli. Distribuovala jsem ho v elektronické podobě v mateřských školách v Hradci Králové a okolí. Pro tento výběr lokality jsem se rozhodla proto, že v tomto kraji studuji a navštívila jsem zde nejvíce mateřských škol. Dotazníkového šetření pro učitele se zúčastnilo celkem 120 respondentů. A od rodičů jsem získala 82 dotazníků.

9.4 Vyhodnocení

V následujících podkapitolách budou nejprve interpretovány výsledky dotazníku pro učitele a poté výsledky dotazníku pro rodiče.

9.4.1 Dotazník pro učitele

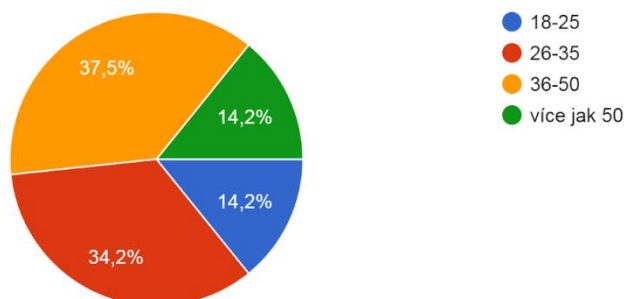
1. Otázka – Jaké je Vaše pohlaví?

První otázka zjišťovala pohlaví respondentů. Dotazník vyplňovalo 119 žen (99,2 %) a 1 muž (0,8 %). Dotazník ve valné většině vyplňovaly paní učitelky. Což se dalo předpokládat, protože dlouhodobě je v mateřských školách v České republice půl procento (130) mužů. Ale jejich počet mírně stoupá (Svobodová a kol, 2017).

2. Otázka – Jaká jste věková kategorie?

Jaká jste věková kategorie?

120 odpovědí

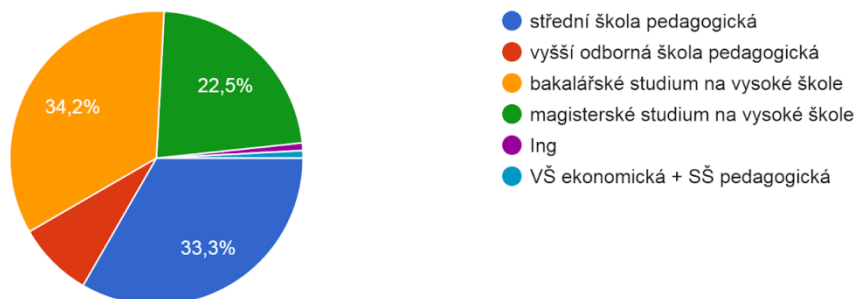
Graf 1 - Vyhodnocení otázky 2

Druhá otázka se zabývala věkem respondentů. Graf č. 1 říká, že největší počet respondentů byl z věkové kategorie mezi 36-50 lety a činí 45 respondentů (37,5 %). Další často zastoupenou věkovou kategorií byli respondenti mezi 26-35 lety, což činilo 41 respondentů (34,2 %).

3. Otázka – Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

120 odpovědí

Graf 2 - Vyhodnocení otázky 3

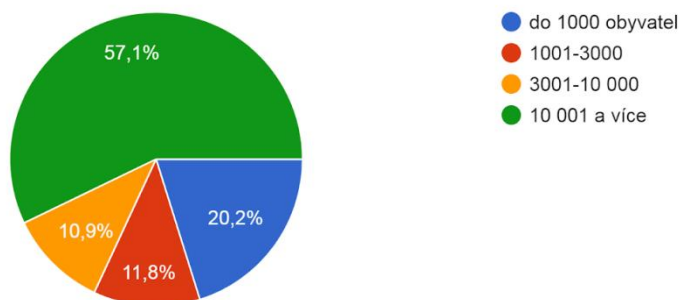
Z grafu č. 2 lze vyčíst, že nejvíce respondentů je vysokoškolsky vzdělaných. Konkrétně bakalářský diplom má 41 odpovídajících (34,2 %) a magisterský 27 (22,5 %). Dohromady 68 respondentů má vysokoškolský diplom (56,7 %). Druhou nejvíce zastoupenou skupinou byli respondenti, kteří mají střední školu pedagogickou. Těch bylo 40 respondentů (33,3 %). Dalších 10 respondentů (8,3 %) má vyšší odbornou školu pedagogickou.

Vzdělání u učitelů má poměrně velký vliv na vyučovací činnost pedagoga. Vysokoškolsky vzdělaní pedagogové mají daleko širší rozhled, znají více souvislostí, chápou problematiku a umí variabilněji pracovat.

4. Otázka – Počet obyvatel města, ve kterém pracujete?

Počet obyvatel města, ve kterém pracujete?

119 odpovědí

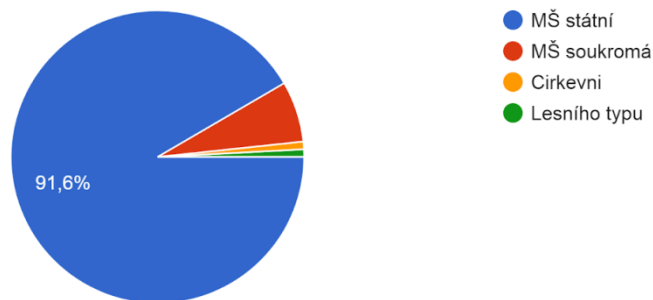
Graf 3 - Vyhodnocení otázky 4

Když se zabýváme velikostí místa, kde respondenti učí (graf č. 3), tak nejčastěji učitelé pracují ve velkých městech nad 10 000 obyvatel. To bylo uvedeno v 68 odpovědích (57,1 %). Druhý nejvyšší počet respondentů pracuje v obcích do 1000 obyvatel. Uvedlo to 24 respondentů (20,2 %).

5. Otázka – V jakém typu mateřské školy učíte?

V jakém typu mateřské školy učíte?

119 odpovědí

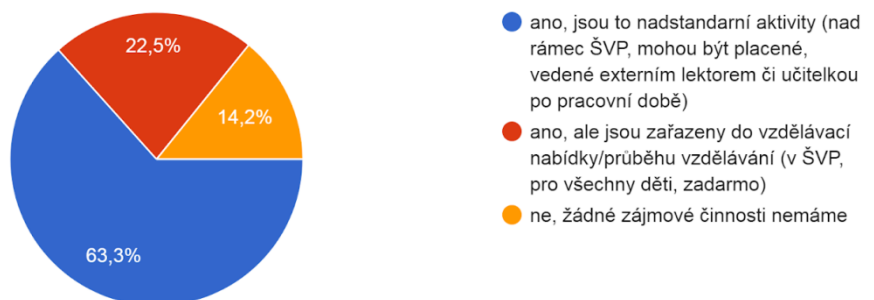
Graf 4 - Vyhodnocení otázky 5

Z grafu č. 4 lze vyčíst, že vzhledem k typu mateřské školy, pracuje 109 respondentů v MŠ státní. V soukromé mateřské škole pracuje 8 odpovídajících (6,7 %). A v církevní a lesní škole učí vždy 1 respondent (0,8 %).

6. Otázka – Nabízí vaše MŠ zájmové činnosti?

Nabízí vaše MŠ zájmové činnosti?

120 odpovědí

Graf 5 - Vyhodnocení otázky 6

Z grafu č. 5 vyplývá, že 76 respondentů (63,3 %) uvedlo, že mateřská škola, ve které pracují, pořádá nadstandardní aktivity. Což je poměrně vysoké číslo. Celkem 27

(22,5 %) dotazovaných odpovědělo, že nadstandardní aktivity jsou včleněny do standardní nabídky vzdělávání. Nejmenší zastoupení mají respondenti, kteří na otázku odpověděli záporně, a to že v mateřské škole nemají žádné zájmové činnosti, dohromady to činilo 17 respondentů (14,2 %).

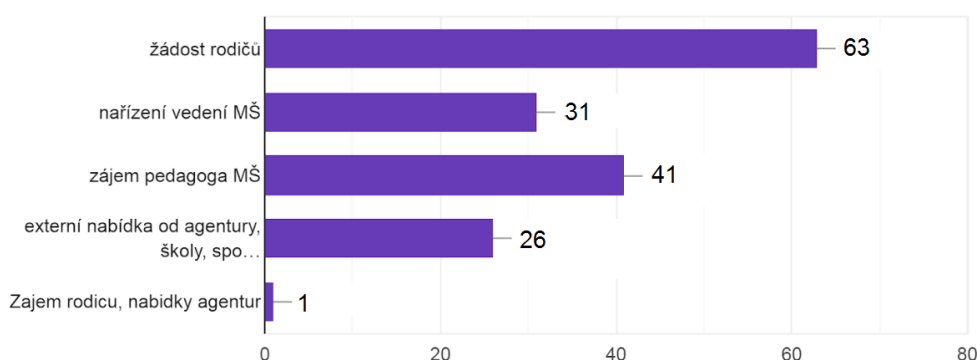
7. Otázka – Z jakého důvodu nemáte v MŠ zájmové činnosti?

K této otázce se učitelé dostali, pokud zvolili, že v jejich škole žádné nadstandardní aktivity nejsou. Na tuto otevřenou otázku odpovídalo 17 respondentů. Jejich odpovědi obsahovaly hlavně slova o třídním vzdělávacím programu. Říkají, že pokud je správně plněn, dítěti nic nechybí a nadstandardní činnosti jsou zbytečné. Dále učitelky uvádějí důvody jako přetěžování dětí, organizační náročnost a narušení chodu školy, či předávání rodičovské zodpovědnosti mateřské škole. Pokud si rodiče přejí dávat jejich dítě do zájmových činností, mají tak učinit v čase mimo mateřskou školu. Taktéž pedagogové zmiňují, že jim pořádání nadstandardních činností bylo zamítnuto vedením školy, inspekcí. Jedna z často uváděných důvodů byl i nezájem rodičů, povětšinou dodávali, že jejich mateřská škola leží na vesnici.

8. Otázka – Z jakého důvodu je činnost v MŠ realizována?

Z jakého důvodu je činnost v MŠ realizována? (více možností)

103 odpovědí

Graf 6 - Vyhodnocení otázky 8

Na tuto otázku odpovídali učitelé, kteří označili, že v jejich mateřské škole jsou nadstandardní aktivity realizovány a mohli volit z více odpovědí.

Na grafu č. 6 je vidět, že nejčastěji jako důvod zavedení nadstandardních činností byla žádost rodičů. To uvedlo 63 odpovídajících (61,2 %). Vznik aktivit ze strany

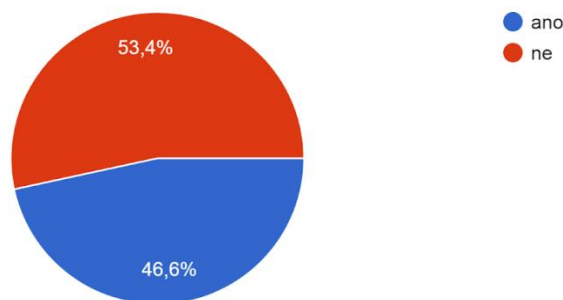
pedagoga uvedlo 41 respondentů (39,8 %). Iniciativu přicházející z vedení mateřské školy označilo 31 respondentů (30,1 %) a reakci na externí nabídku uvedlo 26 odpovídajících (25,2 %).

Tato otázka byla polouzavřená, a proto mohli respondenti dopsat vlastní odpověď. Překvapilo mne, že u Hornáčkové (2010) bylo třetím nejčastějším důvodem realizace zájmových činností přání dětí, což v mém dotazníkovém šetření neuvedl ani jeden respondent.

9. Otázka – Vedete vy nějakou zájmovou činnost?

Vedete vy nějakou zájmovou činnost?

103 odpovědí

Graf 7 - Vyhodnocení otázky 9

V této otázce respondenti volili pouze mezi 2 možnostmi. Graf č. 7 říká, že žádnou zájmovou činnost nevede 55 respondentů (53,4 %). A 48 respondentů (46,6 %) uvedlo, že nadstandardní činnosti vede.

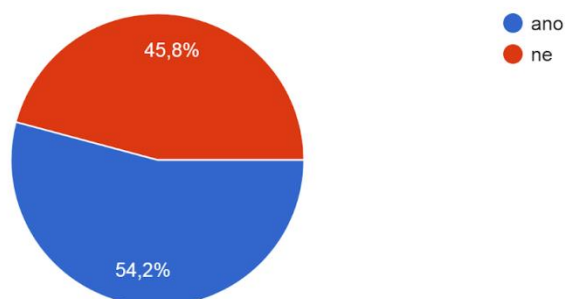
10. Otázka – Jakou zájmovou činnost vedete?

Na tuto otevřenou otázku a následující otázku odpovídali pouze respondenti, kteří vedou zájmovou činnost. Dohromady to bylo 48 respondentů. Nejčastěji byla zmíněna hudba, hra na flétnu, sbor. Dále výtvarná dílna, keramika, tvoření. Také často vedou učitelé angličtinu, pohybové aktivity, tanečky či logopedii. Velmi častá je i příprava předškoláků. Ojedinelé odpovědi byly experimenty, folklórní kroužek či kroužek pro děti s odlišným mateřským jazykem.

11. Otázka – Je činnost realizována ve vaší pracovní době?

Je činnost realizována ve vaší pracovní době?

48 odpovědí

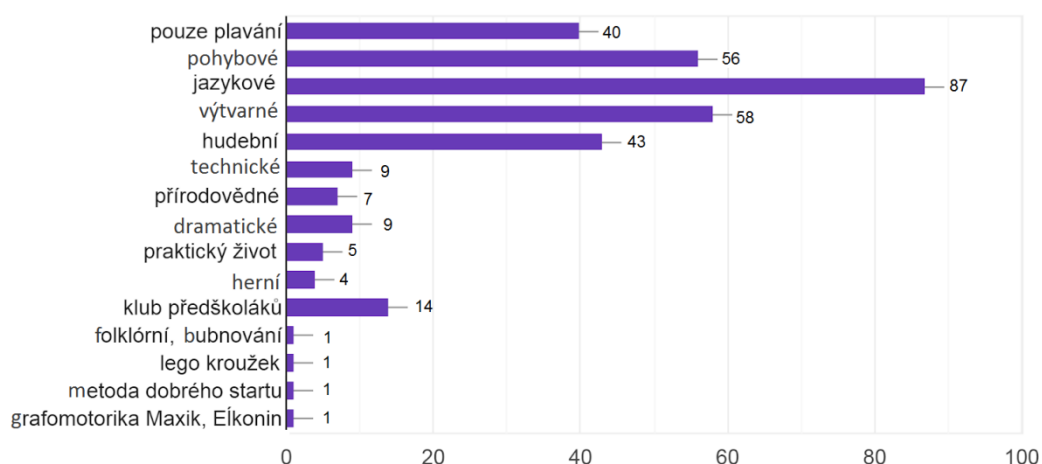
Graf 8 - Vyhodnocení otázky 11

Z doporučení České školní inspekce vychází, že zájmové činnosti by neměli vést pedagogové ve své pracovní době (Stanovisko k poskytování nebo organizování placených kroužků v mateřských školách, 2016), s čímž je v rozporu výsledek, který ukazuje graf č. 8. Říká, že 26 respondentů (54,2 %) vede činnost ve své pracovní době. Dalších 22 odpovídajících (45,8 %) vede činnost mimo svou pracovní dobu.

12. Otázka – Jaké zájmové činnosti vaše MŠ nabízí?

Jaké zájmové činnosti vaše MŠ nabízí? (více odpovědí)

103 odpovědí

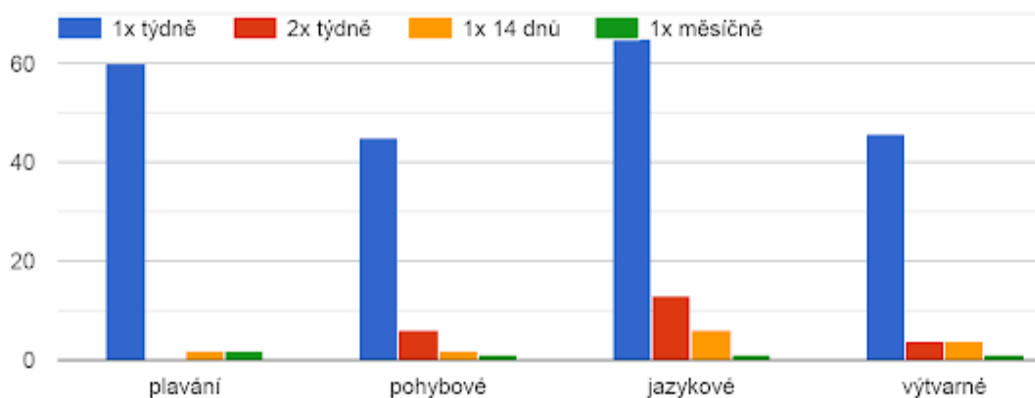

Graf 9 - Vyhodnocení otázky 12

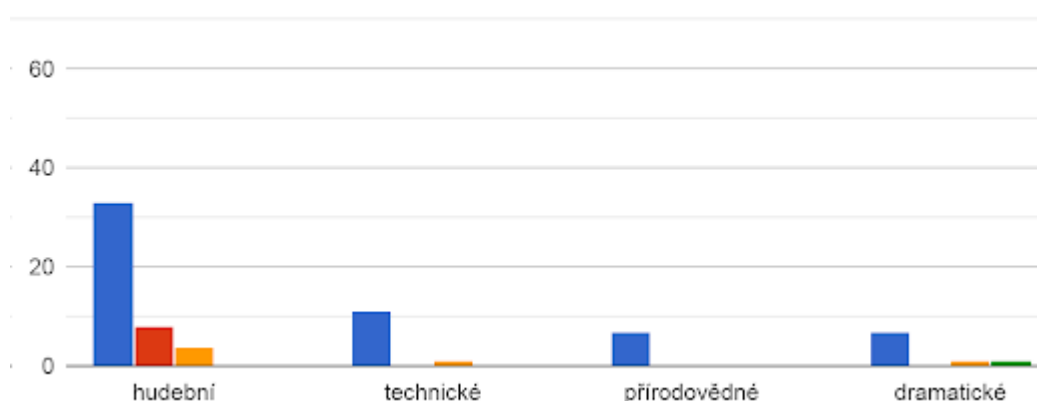
Graf č. 9 o nabízených zájmových činnostech je uváděn v četnosti odpovědí, protože učitelé mohli volit z více možností. Nejčastěji mateřské školy provozují jazykové (logopedie, anglický jazyk, německý jazyk). Tuto možnost označilo 87 respondentů (84,5 %). Druhou nejoblíbenější činností jsou výtvarné aktivity a to s 58 kladnými odpověďmi. Dále také pohybové činnosti (56 respondentů, 54,4 %) či hudební činnosti (43 respondentů, 41,7 %) a plavání (40 respondentů, 38,8 %). Zajímavý se mi zdál kroužek lego, který zmínil jeden respondent.

13. Otázka – Jak často jsou činnosti prováděny?

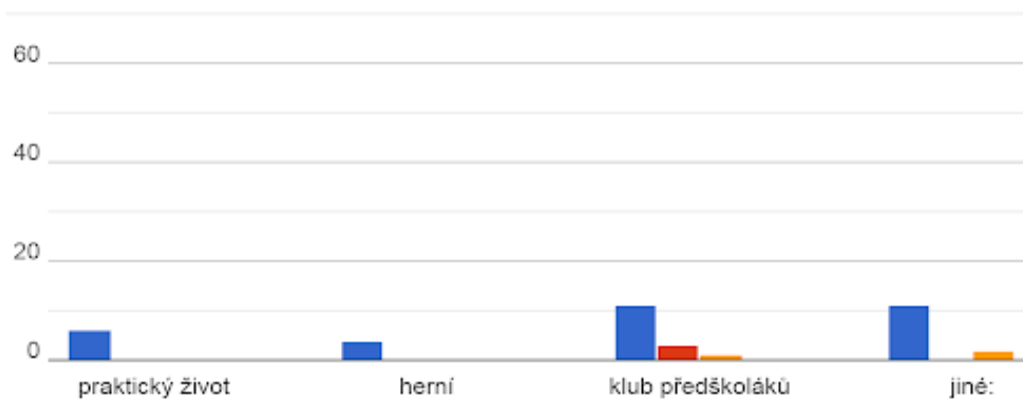
Jak často jsou zájmové činnosti prováděny?

Graf 10 - Vyhodnocení otázky 13

Graf 11 - Vyhodnocení otázky 13

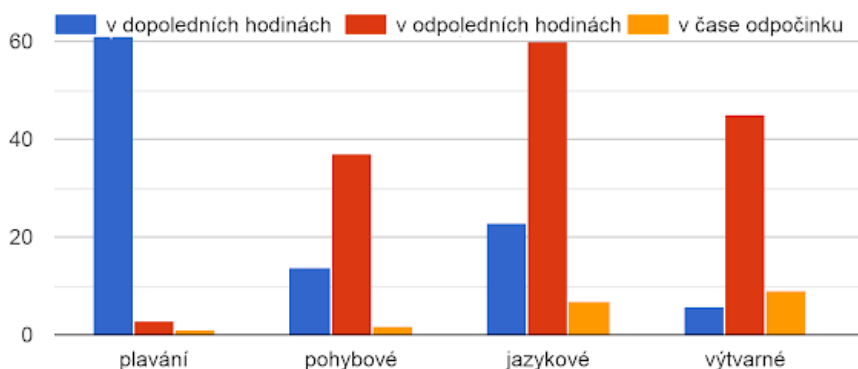

Graf 12 - Vyhodnocení otázky 13

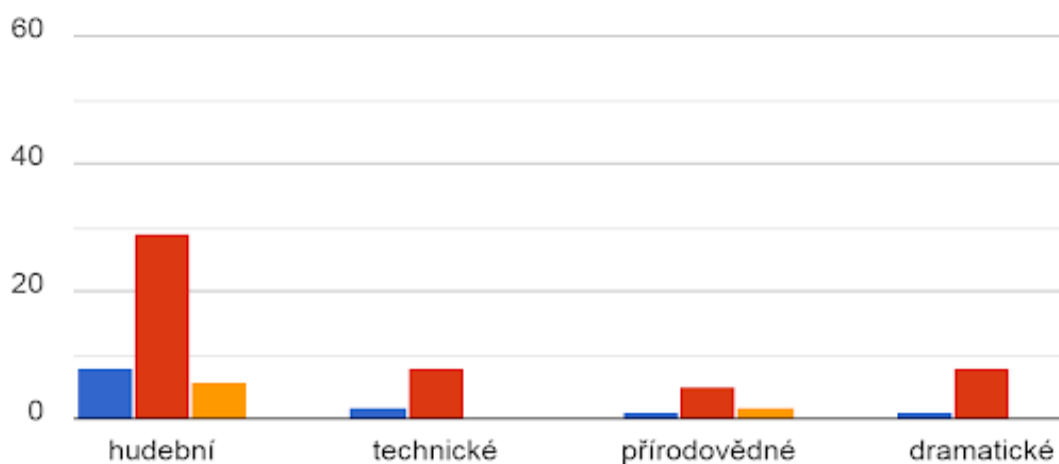
Graf č. 10, 11 a 12 ukazuje, že frekvence prováděných aktivit je nejčastěji týdenní. Nejčastěji jsou týdenne prováděny jazykové činnosti, což uvedlo 65 respondentů. Dále se pravidelně 1x za týden v mateřských školách provozuje plavání. S rozrůzněnou četností jsou prováděny pohybové, výtvarné a hudební činnosti a klub předškoláků.

14. Otázka – V jakou dobu jsou realizovány?

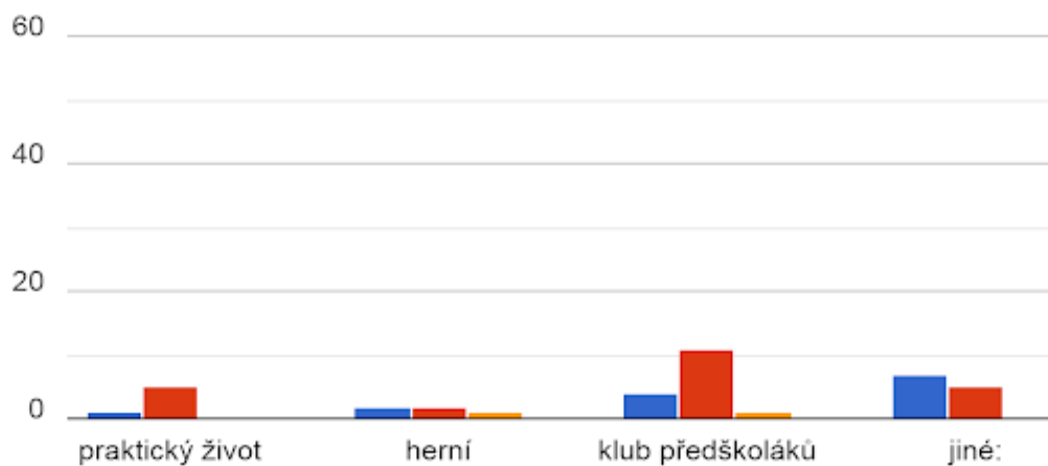
V jakou dobu jsou realizovány?

Graf 13 – Vyhodnocení otázky 14

Graf 14- Vyhodnocení otázky 14

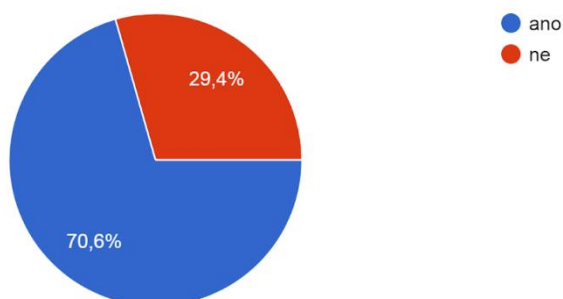
Graf 15- Vyhodnocení otázky 14

Jak lze vidět na grafech č. 13, 14, 15, kromě plavání je převážná většina činností realizovaná v odpoledních hodinách. Na plavání dopoledne jezdí 61 respondentů. Mezi nejčastější odpolední aktivity patří jazykové a výtvarné aktivity. Nejčastěji v čase odpočinku děti mají výtvarnou aktivitu.

15. Otázka – Je zájmová činnost placená?

Je zájmová činnost placená?

102 odpovědí

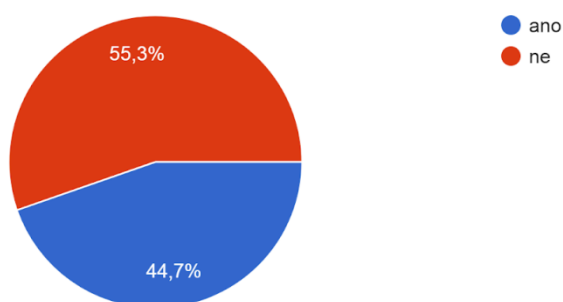
Graf 16 - Vyhodnocení otázky 15

O finanční náročnosti nadstandardních zájmových aktivit hovoří graf č. 16. Že je zájmová činnost placená uvedlo 72 respondentů (70,6 %), 30 odpovídajících uvedlo, že zájmová činnost je zdarma.

16. Otázka – Myslíte si, že jsou nadstandardní aktivity v MŠ potřebné?

Myslíte si, že jsou nadstandardní aktivity v MŠ potřebné?

103 odpovědí

Graf 17 - Vyhodnocení otázky 16

Vzhledem k důležitosti aktivit lze na grafu č. 17 vidět, že jako nepotřebné by zájmové aktivity nazvalo 57 respondentů (55,3 %). Jako potřebné je označilo 46 odpovídajících (44,7 %).

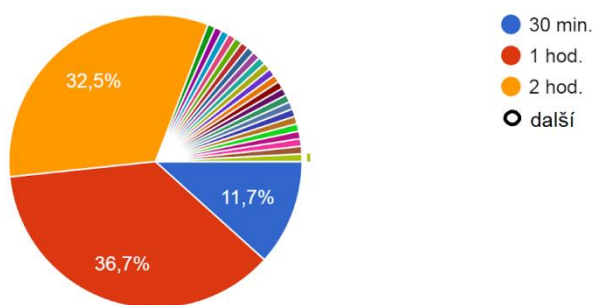
17. Otázka – Proč si myslíte, že nadstandartní aktivity jsou v MŠ nepotřebné?

Na tuto otevřenou otázku odpovídalo 103 respondentů. Opět se často opakovaly odpovědi, že vzdělání je kompletní, pokud je naplňován RVP PV. Taktéž se zmiňovalo přetěžování dětí. Dotazovaní zmínili i vyčleňování jednotlivců z kolektivu, nestíhání volné hry. Jeden respondent uvedl, že děti v mateřské škole potřebují hlavně pohyb a „učení“ v kroužcích až na druhém místě. Další respondent zmínil, že v mateřské škole děti získávají základy, rozvíjí se v tom, co je baví, je vhodné až ve školním věku. Někteří říkají „kroužky ano i ne“. Například pro děti s odlišným mateřským jazykem jsou velmi prospěšné, či pro zpestření vzdělávacího programu. Jiný respondent se domnívá, že jsou potřebné, nikoliv povinné. Dávají dítěti možnost, pokud projeví zájem. Jeden názor zněl také tak, že jakákoliv pohybová aktivita je v dnešní době potřebná a stejně logopedická pomoc. Zazněl také názor, že pokud má dítě zájem, má navštěvovat instituci, která se zaměřuje na volnočasové aktivity dětí. Jedna odpověď zmínila, že by se mělo myslet i na učitelky. Na činnosti se musí důkladně připravit. A aktivity provádí často po své pracovní době a to ještě za minimum peněz.

18. Otázka – Odhadněte, kolik času zbývá dětem na spontánní volnou hru.

Odhadněte, kolik času zbývá dětem na spontánní volnou hru.

120 odpovědí

Graf 18 - Vyhodnocení otázky 18

V této otázce, které odpovídá graf č. 18, respondenti odhadovali, kolik času dětem zbývá na volnou hru. Tato otázka byla zařazena záměrně, aby se učitelé zamysleli nad časem stráveným ve hře. Poučení pedagogové vědí, že řízená činnost a další aktivity v MŠ jsou důležité, ale jedním ze stěžejnějších pilířů vývoje dítěte je volná hra. Pedagogy tato otázka mohla vést k sebereflexi, zda mají děti dostatek prostoru

k samostatnému objevování světa a sebe sama. 14 respondentů (11,7 %) odpovědělo, že dětem na volnou hru zbývá méně než 30 min. Nejvíce odpovídajících, dohromady 44 (36,7 %) uvedlo, že děti v jejich mateřské škole mají hodinu na volné hraní si. A 39 respondentů uvedlo, že děti mají k vlastní hře více jak 2 hodiny.

Mnoho z respondentů zmínilo odlišnou docházku dětí do MŠ, s čímž jsem počítala již při pokládání otázky. Překvapily mne odpovědi, že děti mají 3, dokonce 4 hodiny. Je možné, že do tohoto času je započítán také čas při pobytu venku.

9.4.2 Dotazník pro rodiče

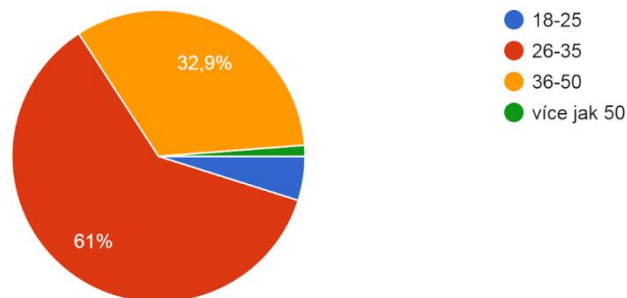
1. Otázka – Jaké je Vaše pohlaví?

Výzkumu se zúčastnilo 79 matek (96,3 %) a 3 otcové (3,7 %). Tato genderová nevyváženost se dala předpokládat, protože ženy se většinou více zajímají, co a jak jejich dítě v mateřské škole dělá.

2. Otázka – Jaká jste věková kategorie?

Jaká jste věková kategorie?

82 odpovědí

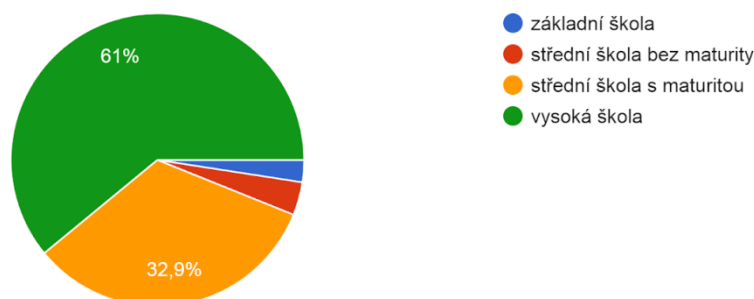
Graf 19 – Vyhodnocení otázky 2

Jak ukazuje graf č. 19, mezi nejčastěji odpovídající spadali respondenti mezi 26-35 lety. Celkem jich odpovědělo 50 (61 %). Tento věk odpovídá životní fázi, ve které mívají rodiče své dítě v předškolním věku. Další hojně zastoupenou kategorií byli respondenti mezi 36-50 lety, což bylo 27 respondentů (32,9 %).

3. Otázka – Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

82 odpovědí

Graf 20 – Vyhodnocení otázky 3

Z grafu č. 20, který zjišťoval nejvyšší dosažené vzdělání, lze vyčíst, že nejvíce respondentů bylo vysokoškolsky vzdělaných, celkem 50 (61 %). Druhou nejvíce zastoupenou skupinou byli respondenti se střední školou s maturitou, což činilo 27 respondentů (32,9 %).

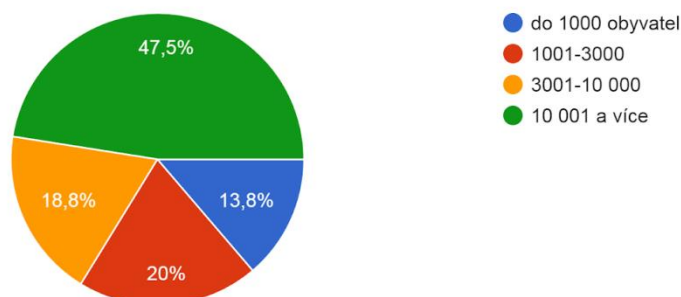
Dosažené vzdělání rodičů je jeden ze stěžejních faktorů, který má vliv na životní styl rodiny. Dává dítěti vzor, který si odnáší do života. Se vzděláním rodičů úzce souvisí i socioekonomický status rodiny (Bocan, 2011).

Domnívala jsem se, že respondenti vysokoškolsky vzdělaní si budou uvědomovat důležitost volného času pro dítě, jehož hlavní činností v předškolním věku je hra a smysluplně trávený čas s rodiči. Na druhou stranu jsou tito lidé mnohdy naplno zaměstnaní, proto uvítají jakoukoliv možnost, která je pro dítě zajímavá a kde se něco dítě naučí. Bohužel to znamená více času, který dítě stráví v nějaké instituci. Rodičovská zodpovědnost se předá lektorovi a rodiče se mohou věnovat jiným věcem (ať už se jedná o práci či vlastní odpočinek). Taktéž se stává, že vysokoškolsky vzdělaní touží, aby jejich děti šly pokud možno v jejich šlépějích a chtějí jim dát „dobrý základ“. Mnohdy toto ale vede k přetěžování dětí.

4. Otázka – Počet obyvatel Vašeho místa bydliště?

Počet obyvatel Vašeho místa bydliště?

80 odpovědí

Graf 21 – Vyhodnocení otázky 4

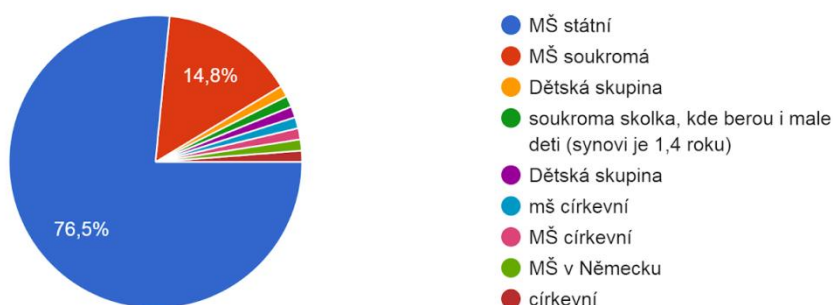
V grafu č. 21 vidíme, že výzkumné šetření vyplňovali nejčastěji respondenti z větších měst nad 10 000 obyvatel. Dohromady to činilo 38 odpovídajících (47,5 %). Nejméně se výzkumu zúčastnilo obyvatel vesnic a to v počtu 11 (13,8 %).

Děti z menších měst a vesnic mají o mnoho méně možností, jak navštěvovat zájmové činnosti. Ale zároveň s tím tráví více času venku a s kamarády (Bocan, 2011). Podle nabídky místa bydliště se odvíjí i angažovanost dětí v zájmových činnostech, protože špatná dostupnost je jedním z rozhodujících faktorů. Od toho se odvíjí, zda dítě bude navštěvovat kroužek v mateřské škole, nebo má možnost navštěvovat jinou instituci. Ve větších městech (ale není to podmínkou) může docházet i k případům, kdy dítě navštěvuje více jak 3 volnočasové aktivity, což již hraničí s přetěžováním dětí (Kazíková, 2010).

5. Otázka – Jaký typ mateřské školy Vaše dítě navštěvuje?

Jaký typ mateřské školy Vaše dítě navštěvuje?

81 odpovědí

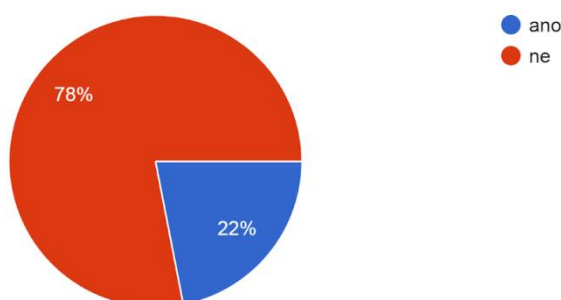
Graf 22 – Vyhodnocení otázky 5

Nejčastěji navštěvují děti respondentů MŠ státní (graf č. 22). Takto odpovědělo 62 respondentů (76,5 %). Do soukromé mateřské školy dává své dítě 13 respondentů (16 %). Do dětské skupiny umisťují svoje dítě 2 odpovídající (2,4 %), 1 respondent umisťuje své dítě do mateřské školy v Německu.

6. Hrály zájmové činnosti roli při výběru MŠ?

Hrály zájmové činnosti roli při výběru MŠ?

82 odpovědí

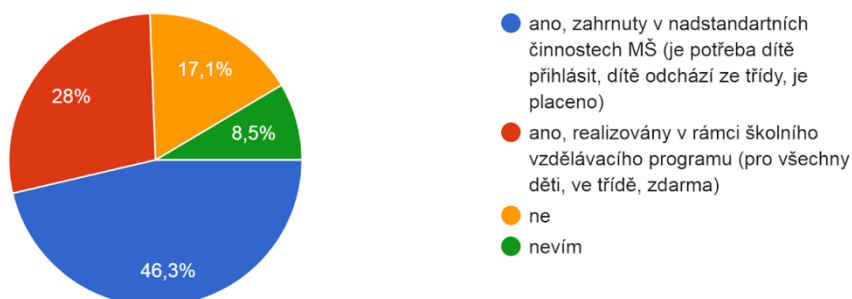
Graf 23 – Vyhodnocení otázky 6

V grafu č. 23 je vidět, že pořádání nadstandardních činností pro děti v mateřských školách ovlivnilo 18 respondentů (22 %). U zbylých 64 odpovídajících (78 %) to nehrálo roli.

7. Otázka – Má vámi vybraná MŠ v nabídce zájmové činnosti?

Má vámi vybraná MŠ v nabídce zájmové činnosti?

82 odpovědí

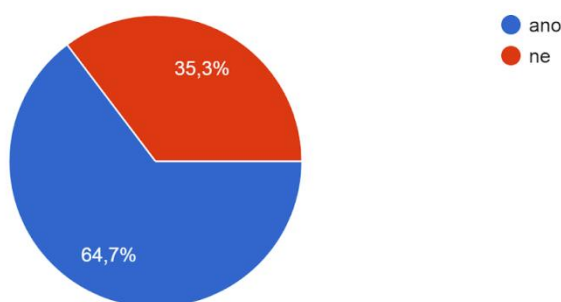
Graf 24 – Vyhodnocení otázky 7

Z grafu č. 24 vyplývá, že zájmové činnosti, které jsou nadstandardní činností MŠ, jsou vedeny v 38 uvedených případech (46,3 %). Ve 23 případech (28 %) jsou realizovány v rámci ŠVP, ve 14 mateřských školách se nadstandardní aktivity nevyskytují (17,1 %) a 7 respondentů tuto informaci neznalo (8,5 %).

8. Otázka – Navštěvuje vaše dítě zájmové činnosti v MŠ?

Navštěvuje vaše dítě zájmové činnosti v MŠ ?

68 odpovědí

Graf 25 – Vyhodnocení otázky 8

Tato otázka, jejíž vyhodnocení vidíme v grafu č. 25, je stěžejním otazníkem celého výzkumu, ale odpovědělo na ni pouze 68 respondentů. Pro příště bych tuto otázku zvolila jako povinnou.

Zájemové činnosti v MŠ navštěvuje 44 dětí odpovídajících (64,7 %). Nenavštěvuje je 24 dětí (35,3 %).

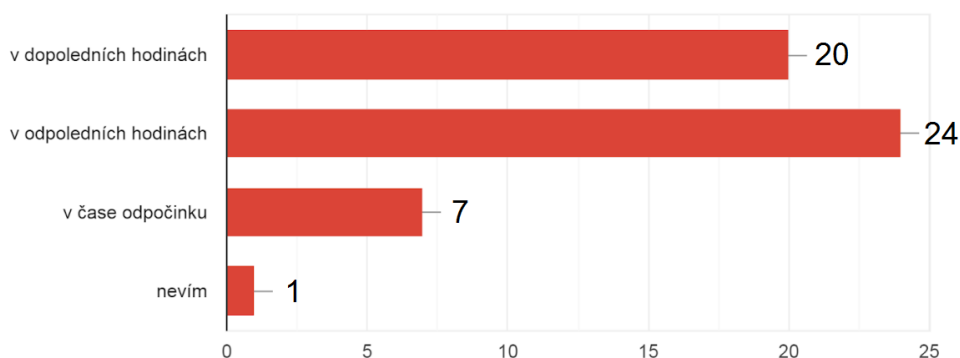
9. Otázka – Jaké zájemové činnosti vaše dítě v MŠ navštěvuje a proč?

Na tuto otevřenou otázku a následujících 5 otázek odpovídali pouze respondenti, jejichž děti navštěvují nadstandardní činnosti v mateřské škole. Rodiče odpovídali, že jejich děti v mateřské škole navštěvují nejčastěji angličtinu, hudební kroužek a často se učí na flétnu. Také je obvykle v mateřských školách organizován výtvarný kroužek/keramika/tvoření. Jako standart berou rodiče i pohybové kroužky, jógu, tanec. Velká část dětí se zúčastňuje plavání. Dále se mezi odpověďmi objevila solná jeskyně, bruslení, klub předškoláků, německý jazyk, logopedie, aerobic. Mezi neobvyklé kroužky byly zmíněny sauna, badatel, trampolíny, vaření, kroužení s obručemi, mažoretky. Nejčastější důvod byl, že je aktivita baví. Dále rodiče umisťují děti do zájemových činností z důvodu rozvoje, využitelnosti v životě a také protože respondenti chtěli své dítě vést k zájemové činnosti.

10. Otázka – V jakou dobu jsou většinou realizovány?

V jakou dobu jsou většinou realizovány? (více odpovědí)

44 odpovědí

Graf 26 – Vyhodnocení otázky 10

V této otázce mohli respondenti zvolit i více odpovědí, protože je možné, že v mateřské škole probíhají činnosti v různou dobu. Z grafu č. 26 lze vyčíst, že nejvíce jsou nadstandardní aktivity realizovány v odpoledních hodinách (24x), ale dopoledne je v ohledu organizování nadstandardních činností v těsném závěsu (20x)

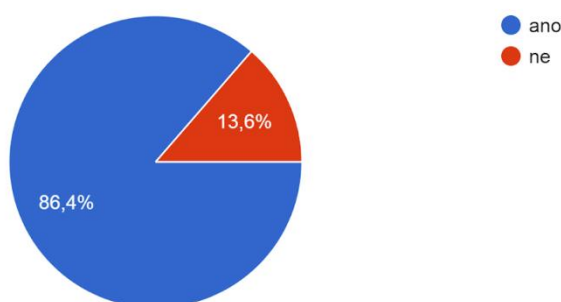
Každý kroužek může být realizován v jinou dobu. Ale stanovisko ČŠI jasně doporučuje konání nadstandardních aktivit v odpoledních hodinách. Dopoledne se mohou konat pouze tehdy, pokud nezasahují do vzdělávání ani jeho rozsahu a kvality (Stanovisko k poskytování nebo organizování placených kroužků v mateřských školách, 2016).

Z průzkumu vyplývá, že nadstandardní aktivity probíhají velice často i v dopoledních hodinách. Realizovat zájmové činnosti v rámci odpočinku je také nevhodné. Tělo dítěte potřebuje odpočinek, je to jeho základní potřeba. Často se tak děje u předškolních dětí, mnohdy učitelé poukazují na potřebu zvyknout si na „školní režim“.

11. Otázka – Jste spokojeni s nabídkou MŠ?

Jste spokojeni s nabídkou MŠ?

44 odpovědí

Graf 27 – Vyhodnocení otázky 11

Graf č. 27 říká, že s nabídkou MŠ je spokojeno 38 respondentů (86,4 %). Zlepšení by si přálo 6 odpovídajících (13,6 %).

12. Otázka – Jaké zájmové činnosti byste si vy přál/a, aby mateřská škola nabízela?

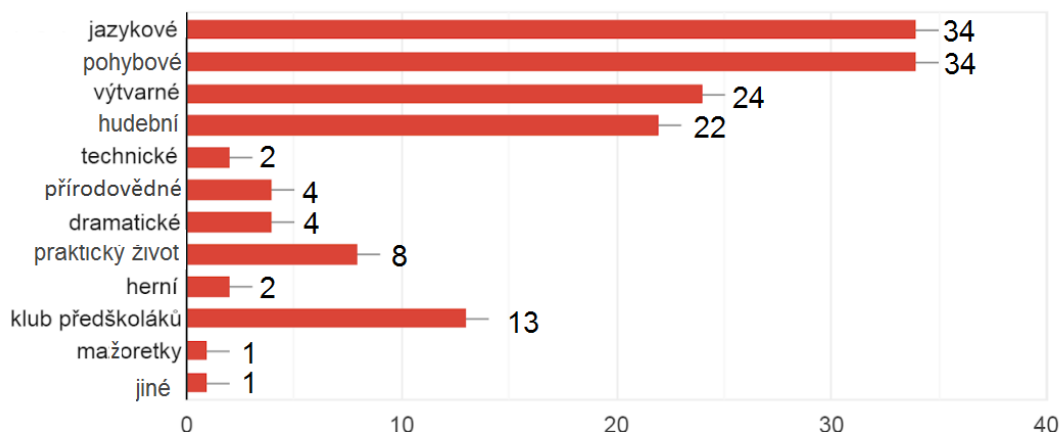
Pokud respondent zaškrtl, že není spokojen s nabídkou mateřské školy, byl přesměrován na otázku vztahující se k přáním ohledně konání nadstandardních zájmových činností.

Na tuto otevřenou otázku odpovědělo 6 respondentů. Jeden respondent vyjádřil touhu, aby každý rok byla nabídka pro všechny děti stejná, protože se každý rok mění a je pro každou věkovou kategorii jiná. Dále by rodiče ocenili lyžařský výcvik a plavecký výcvik, rozmanitější nabídku jazyků, sportovní a hudební aktivity.

13. Otázka – Jaké zájmové činnosti vaše MŠ nabízí?

Jaké zájmové činnosti vaše MŠ nabízí? (více možností)

44 odpovědí

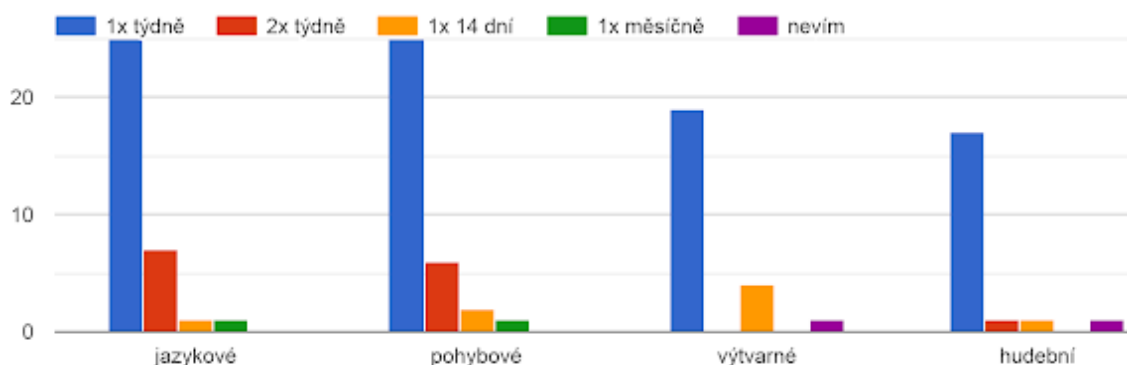

Graf 28 – Vyhodnocení otázky 13

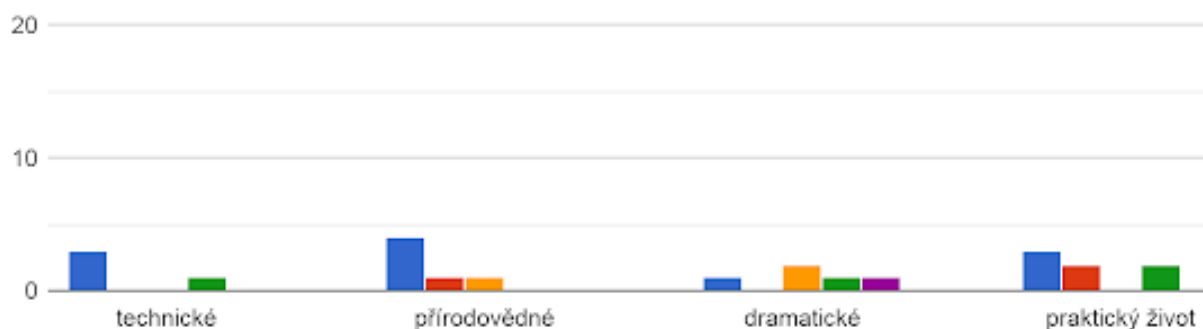
Z grafu č. 28 lze vyčíst, že stejně často byly zvoleny jazykové a pohybové aktivity (34x). Velice často se objevily výtvarné a hudební činnosti. Mateřské školy nabízí také klub předškoláků. V rámci nadstandardních činností děti navštěvují i činnosti týkající se praktického života, přírodovědných aktivit či dramatických činností.

14. Otázka – Jak často zájmové činnosti probíhají?

Jak často zájmové činnosti probíhají?

Graf 29 – Vyhodnocení otázky 14

Graf 30 – Vyhodnocení otázky 14

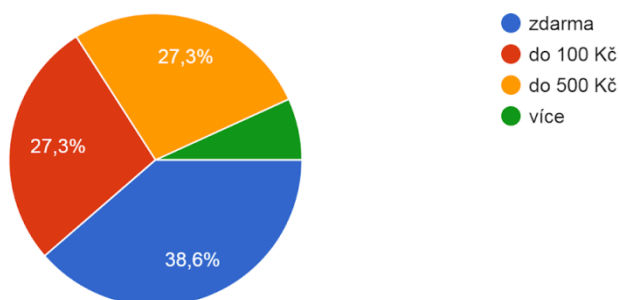
Graf 31 – Vyhodnocení otázky 14

Ohledně četnosti konání nadstandardních zájmových aktivit vypovídají grafy č. 29, 30, 31. Nejčastěji probíhají činnosti jednou týdně a to u všech aktivit. Častější frekvenci (2x týdně) mají jazykové a pohybové činnosti či klub předškoláků. 1x za 2 týdny probíhají výtvarné, pohybové činnosti anebo klub předškoláků.

15. Otázka – Kolik platíte za zájmové činnosti v MŠ měsíčně?

Kolik platíte za zájmové činnosti v MŠ měsíčně?

44 odpovědí

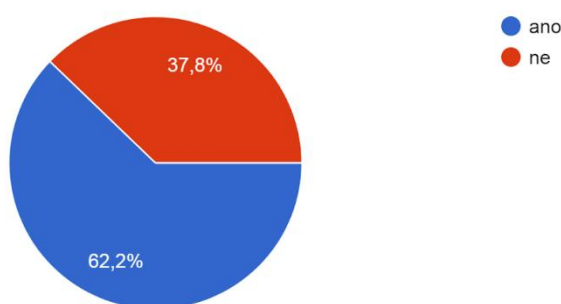
Graf 32 – Vyhodnocení otázky 15

V rámci finanční náročnosti zájmových činností (graf č. 32) v mateřské škole se výzkumným šetřením zjistilo, že nejčastěji jsou aktivity bezplatné. Tuto variantu označilo 17 respondentů (38,6 %). Stejným počtem 12x byly zvoleny odpovědi do 100 Kč a do 500 Kč (27,3 %). Zbylí 3 respondenti platí za nadstandartní aktivity dětí v mateřské škole více jak 500 Kč měsíčně (6,8 %).

16. Otázka – Chodí vaše dítě na jiné zájmové činnosti než v MŠ?

Chodí vaše dítě na jiné zájmové činnosti než v MŠ?

82 odpovědí

Graf 32 – Vyhodnocení otázky16

Zda dítě navštěvuje další kroužky mimo školku, ukazuje graf č. 33. Další zájmové činnosti navštěvuje 51 dětí odpovídajících (62,2 %). Odpověď, že žádné další zájmové činnosti mimo MŠ dítě nenavštěvuje, označilo 31 respondentů (37,8 %).

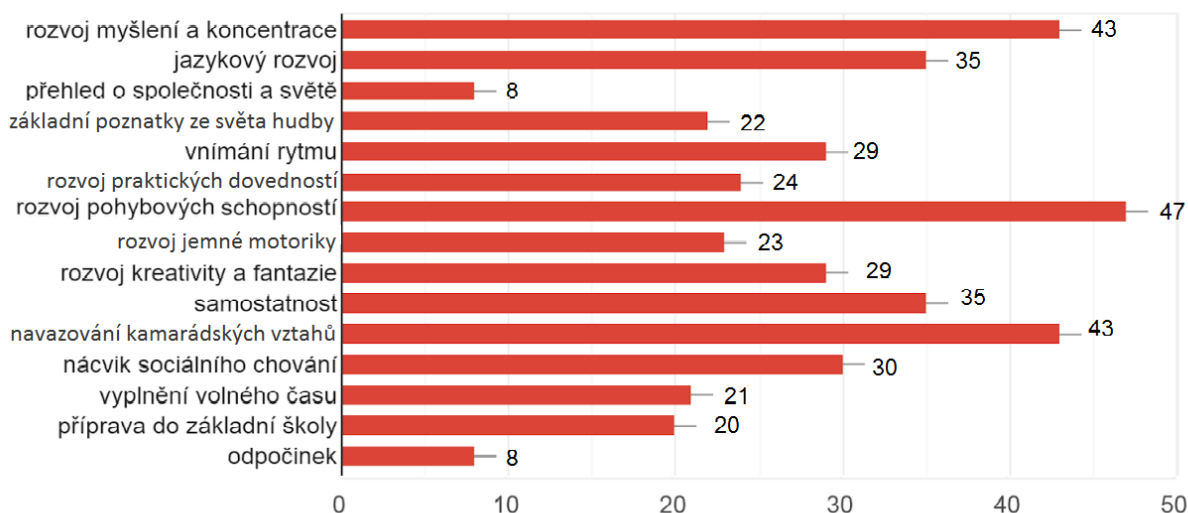
17. Otázka – Jaké zájmové činnosti navštěvuje vaše dítě mimo MŠ a proč?

Na výše uvedenou otevřenou otázku odpovědělo 50 respondentů. Odpovědi často velice podobné. Děti navštěvují hudební činnosti a hry na nástroje, výtvarné a sportovní aktivity, dále jazyky, pohybové činnosti: jóga, tanec, plavání, fotbal, florbal, hokej, aerobic, atletika, gymnastika, moderní gymnastika, sportovní gymnastika, bruslení, golf. Dokonce volejbal, zumba, balet, karate, sokol či golf. Vícekrát byl zmíněn i klub předškoláků a Junák – český skaut.

18. Otázka – V čem vidíte přínos zájmových činností, které Vaše dítě v MŠ navštěvuje?

V čem vidíte přínos zájmových činností, které Vaše dítě v MŠ navštěvuje?
(více možností)

76 odpovědí

Graf 34 – Vyhodnocení otázky 18

V grafu č. 34 lze vidět, jaké důvody rodiče volili k umístování dětí do zájmových činností. V této otázce rodiče volili z více možností. Jako největší důvod k navštěvování udali respondenti rozvoj pohybových schopností (47x). Dále děti často navštěvují kroužky, protože tam chodí jeho kamarádi (43x). Rodiče pokládají za důležité rozvoj myšlení a koncentrace. Dále sami rodiče označili za důležitý pravidelný režim, pravidelný pohyb. Respondenti si uvědomují důležitost samostatnosti dětí (35x).

Tuto otázku jsem zařadila z toho důvodu, aby si respondenti uvědomili, proč dítě dávají do kroužků. Mám dojem, že rodiče se většinou rozhodují, podle toho, co jejich MŠ, popř. jiná volnočasová instituce nabízí a nezamýšlí se, jak činnost dítěti prospěje. Vždy by se měli rodiče zamýšlet nad individuálním přínosem aktivity pro jejich dítě.

19. Otázka – Jak vy osobně se stavíte k nadstandartním činnostem v MŠ?

Na poslední otevřenou otázku převažovaly kladné odpovědi. Často rodiče zmiňovali, že pro děti jsou nadstandartní aktivity zpestřením, začleňují je do kolektivu, navazují nové kontakty, učí je chování k autoritám, děti si mohou vyzkoušet spoustu věcí, které je

mohou vést k tomu, co je baví, popř. rozvíjí nadání. Jedna z respondentek uvádí: „*Jsem ráda, že mají děti možnost rozvíjet své schopnosti i intenzivněji než jenom ve třídě*“. Je otázkou, zda se toto děje pouze u nadstandartních aktivit, či se to dá očekávat i v klasické předškolní docházce do mateřské školy. Rodiče také zmiňovali, že jakákoliv aktivita je lepší než „sezení doma u počítače, televize“. Stálo by za zamyšlení, zda konání nadstandartních aktivit tomuto nešvaru zabraňuje či brání trávení času dětmi s rodiči.

Rozhodující pro rodiče je i samotná logistika. Převážení dětí je pro některé velice zatěžující. „*Mně jako rodiči velmi šetří čas a síly, že jsou tyto aktivity realizovány v rámci MŠ a nemusím vodit děti jinam*“ Mnoho rodičů i volá po otevření více nadstandartních činností v mateřských školách. „*Vítám je a mohlo by jich být víc*“ Z negativních hlasů zaznívalo, že je to pouze tahání peněz. „*Je to dolování peněz z rodičů. Úroveň je dost hrozná a ceny kroužků vysoké.*“ Také se ozval hlas: „*Kladně když nejsou moc drahé*“.

V dotazníku se objevila i vyjádření, která mě dost překvapila. Třeba následující, kdy je v mateřské škole věková hranice pro zájmové činnosti: „*Když už je nějaký kroužek, berou děti až od pěti let, malá by strašně ráda chodila, ale jsou jí čtyři a podle mě je to škoda. Chtělo by to více kroužků pro menší děti*“. Z dalšího vyjádření lze vyčíst, že rodič nemá tušení, jak probíhá vzdělávání v mateřské škole: „*Je to pro mě jeden z ukazatelů kvalitní MŠ. Jak nabídka, tak kvalita těchto aktivit. Zvlášť potom u soukromé MŠ zohledňuji celý soubor aktivit a jejich provedení a to včetně přístupu lektorů/učitelek k dítěti. Zejména u "starších" ročníků MŠ považuji za užitečné dětem předkládat i širší paletu činností, protože tyto děti už se dokážou více soustředit i na pokročilejší úkoly, než v předchozích etapách, kdy je hlavní důraz na osvojení základních "samoobslužných" úkonů a dokážou se těmito aktivitami rozvíjet od nejtítlejšího věku. Také je zajímavé se zamyslet, co vede respondenta k tomu, že nadstandartní činnosti bere v soukromých mateřských školách jako standart. Možná je důvodem to, že soukromé mateřské školy nemusí dodržovat Rámcové vzdělávací programy a předškolní vzdělávání si vedou vlastní cestou. V soukromé školce je беру jako standard, ve státní školce bych tak vysoké očekávání neměla.*“. Nejvíce zarážející pro mě bylo vyjádření: „*Nadstandardní činnosti by se mohly stát standardem, aby si děti do školky nechodily jen hrát...*“

Z výzkumu vyšly i pozitivní vyjádření k práci předškolních pedagogů. *„Do kroužků v MŠ ani jeden ze synů nechodí. Chodí na kroužky s dědou a tátou (plavání, dříve cvičení v sokole). I když v naší školce kroužky jsou, preferuji činnosti, při kterých jsou s nimi rodiče (pokud je ta možnost). Starší syn - předškolák chodí do skautu, kde už zůstává sám (postupně se osamostatnil). Kroužky v MŠ jsou drahé a zkomplikovaly by nám vyzvedávání“.* Myšlenka společných aktivit s rodiči, prarodiči je pro děti velice lákavá. Při výběru kroužků je samozřejmostí, že se bere ohled na věk, schopnosti a unavitelnost dítěte. *„Podle mě dost záleží na věku dítěte a na tom, jakou část dne v MŠ tráví. Je-li tam dítě od rána do čtyř hodin, melo by mít dle mého názoru potom volno, do žádného kroužku bych ho už nedávala. Pro předškoláky si myslím tyto kroužky mají velký význam.“*

Tito respondenti si uvědomují důležitost volné hry: *„Naše MŠ kroužky nenabízí s tím, aby děti nebyly zahlcené už v předškolním věku. Já souhlasím, že děti by měly mít dostatek neorganizovaného času. Líbí se mi i možnost rozvoje dětí v dalších oblastech (sport, hudba...), ale v jiném prostředí, než MŠ.“* *„Děti do 6 let dle mého názoru nepotřebují kroužky a vytrhávat je z volné hry několikrát za den jim spíše neprospívá. V rámci klasických programů v MŠ se rozvíjejí v činnostech, které jsou třeba. Jedinou výjimkou je dítě zvláště nadané.“* *„Dobrá mateřská škola je o tom, že dítěti nabízí různorodé činnosti během dne. Kroužky nejsou potřebné, dítě si má především hrát. Tím se naučí nejvíc.“* Z výpovědí je zřejmé, že rodiče chápou problém přetěžování dětí v předškolním věku.

9.5 Shrnutí

Cílem dotazníkového šetření bylo zjistit, zda a jak v mateřských školách fungují nadstandardní zájmové činnosti. Jestli o ně rodiče mají stále takový zájem či postupně dochází k osvětě většinové společnosti v oblasti předškolní výchovy. Takto jsem zvolila výzkumné otázky a z dotazníkového šetření vyplynulo, že stanovisko České školní inspekce z roku 2016 mnohdy není mateřskými školami respektováno. Aktivity jsou výběrové, placené, konají se v dopoledních hodinách. ČŠI tímto stanoviskem odsuzuje marketingové tahy mateřských škol, které si tyto zájmové činnosti vkládaly do Školních vzdělávacích programů, a tím vytvářely konkurenční boj o děti. Mnohdy zaznívá od rodičů touha o organizování nadstandardních činností. Přejí si, aby se jejich dítě rozvíjelo ve specifické oblasti. Dále aby se seznámily a našly si kamarády. Taky aby zkušenosti zde získané využily v životě a učily se pravidelné (zájmové) činnosti a samostatnosti. Školy se s tím vyrovnávají různými způsoby. Některé činnosti jsou iniciovány i ze strany učitelů, kteří se orientují v určité oblasti a rádi by i své znalosti předali dětem. Ale více jak polovina se domnívá, že nadstandardní činnosti jsou v mateřských školách nepotřebné (graf č. 17). Jako důvody uvádějí kompletnost ŠVP, vytrhování z činností ve třídě, hry a kolektivu. A nadměrnou zátěž s logistikou.

Z šetření vyplývá, že rodiče se podle nabídky nadstandardních aktivit mateřských škol příliš neorientují (graf č. 23). Domnívám se, že záleží na prioritách rodičů, jejich výchovných metodách, místu bydliště a nabídce mateřských škol či institucí zabývajících se volnočasovými aktivitami dětí předškolního věku. Plavecké výcviky jsou v dnešní době velice oblíbené a žádané a většina mateřských škol se jich zúčastňuje. Taktéž rodiče často vyžadují „přípravu na školu“. Neuvědomují si, že učitelé mateřských škol na této přípravě pracují po celý den pobytu dítěte v mateřské škole.

Hledala jsem odpověď na to, jaké zájmové činnosti jsou v dnešních mateřských školách oblíbené, zda se jejich popularita nějak liší od jiných výzkumů. V nadstandardních činnostech jsou pohybové, hudební, výtvarné a jazykové aktivity stálicemi, ale hudbou budoucnosti jsou moderní technologie. A je možné, že za pár let bude standardní nabídkou v mateřské škole kroužek moderních technologií.

Také jsem se zajímala, zda děti nejsou přetěžované a kolik času jim zbývá na hru. Kolik času dětem zbývá na volnou hru, se velice liší. Záleží na režimu školky, docházení dítěte do mateřské školy, charakterem pobytu venku atd.

Profesor Matějček (2000) říká, že dítě má chutě si spoustu věcí odzkoušet, aby zjistilo, kde vyniká a může se uplatnit. Není tedy na škodu, pokud dítě postupně vyzkouší více zájmových činností. Ale určitě by rodiče neměli dítě pustit do všech činností, které si zamane. Každý omyl a selhání (i ve volbě zájmové činnosti) zanechává v psychice dítěte stopu jako je ztráta sebedůvěry, nepříjemné zážitky.

Měla jsem i zájem zjistit, jaký je poměr zájmových činností, které děti realizují v mateřské škole a které navštěvují v jiných institucích. Čísla vyšla hodně podobná, více jak 60 % dětí předškolního věku chodí na kroužky jak v mateřské škole, tak do jiných institucích zajišťující volnočasové aktivity. Též mě velice zajímalo, jak velký má vliv vzdělání rodičů na zapisování dětí do volnočasových aktivit. Výsledkem bylo, že u středoškolsky a vysokoškolsky vzdělaných nebyly velké rozdíly. Jedinou výjimkou bylo, že nadpoloviční většina středoškolsky vzdělaných neumísťuje své dítě do kroužků mimo mateřskou školu.

Měla jsem snahu, aby si rodiče během vyplňování výzkumného šetření uvědomili, jak moc náročný program svému potomkovi naplánovali a zda zájmové aktivity odpovídají jeho zájmům a nadání. Taktéž jsem se snažila, aby se pedagogové předškolního věku popřemýšleli nad uceleným vzděláním daným Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání. A aby si uvědomili, že pokud naplňují cíle předškolního vzdělávání, není možné, aby dítě v jakékoliv oblasti strádalo.

9.6 Diskuse

Problematika nadstandardních činností je aktuálním tématem. Nadstandardními aktivitami v mateřských školách se zabývala Hornáčková a kol. (2010). Výzkum analyzoval současný stav, spektrum, zajištění a organizaci nadstandardních aktivit v mateřských školách. Z dotazníkového šetření, kterého se zúčastnilo 567 respondentů z řad pedagogů téměř ze všech krajů České republiky, vyplývalo, že 79 % respondentů se k nadstandardním aktivitám stavělo kladně nebo spíše kladně. Negativně se k zavedení zájmových činností v mateřských školách stavělo 19%.

Kazíková (2010) mapovala, kolik předškolních dětí navštěvuje zájmové činnosti. Zjistila, že 63 % dětí využívá zájmové činnosti. Uherková (2016) ve svém výzkumu uvádí, že zájmové kroužky navštěvuje až 70 % dětí. Mezi nejčastěji navštěvované zájmové činnosti patří pohybové, hudební, výtvarné a velice vzrostl i zájem o jazykové aktivity. Ať už se jedná o logopedii či výuku anglického jazyka. To, že děti nejčastěji navštěvují ve svém volném čase sportovní aktivity, je pozitivním zjištěním. Tento údaj vyplývá ze všech výzkumů.

S Hornáčkovou (2010) jsme položily do svých výzkumů stejnou otázku. A to na zjištění důvodu jejich realizace: „*Nadstandardní aktivity fungují v naší MŠ...*“. Z jejího výzkumu vyplývá, že ze 73 % fungovaly kroužky z iniciativy učitelek MŠ. Druhou nejvyšší hodnotou bylo přání rodičů. Překvapivá byla položka, že kroužky iniciovaly samy děti (20 %). Tato položka se v mém výzkumném šetření neobjevila. V mém výzkumu byli největšími iniciátory zájmových aktivit rodiče (61,2 %). Pedagogové se přičinili v 39,8 %, aby se v jejich mateřské škole otevřel kroužek. Jako zájmové aktivity, které vede pedagog MŠ, byly udány hra na flétnu, výtvarný kroužek, logopedická prevence. V mém dotazníkovém šetření se ještě často objevovalo, že učitelé vedou sbory, pohybové aktivity, přípravy předškoláků a sporty. Činnosti vedené externím lektorem byly nejvíce anglický jazyk a plavání. Výuka cizích jazyků je velice oblíbená. Názory na tento trend posledních let se ale velmi liší. Z vlastní zkušenosti vím, že děti angličtina baví. Ale domnívám se, že důležitější než znalost anglických slovíček je, aby se dokázalo plynně a srozumitelně vyjadřovat ve svém rodném jazyce. Z mého výzkumu vyplynulo, že se již brzy děti úzce profilují v oblasti sportu. Často respondenti uváděli fotbal, bruslení, jógu atd.

Při srovnávání finanční náročnosti, kterou uvedli respondenti v mém výzkumu a výzkumu Uherkové (2016), jsem byla velice překvapena, že rodiče Uherkové uvedli,

že jsou ochotni platit dítěti až 1500 Kč za měsíc (6x). V mém dotazníkovém šetření uvedli pouze 3 respondenti částku vyšší jak 500 Kč.

Při realizaci výzkumu Hornáčkové nebylo ještě vydáno prohlášení ČŠI, proto kroužky často probíhaly v rámci ŠVP a rodiče si je platili. V mém výzkumu se ukázalo, že kolem 25 % dotazovaných učitelů má tento systém stále. Z výzkumu Hornáčkové vyplývá, že 44% zájmových aktivit si rodiče platili sami a 43 % bylo bezplatných. Z mého výzkumu vyplynulo ještě vyšší číslo. Skoro 71 % učitelů uvedlo, že ve své mateřské škole mají nadstandartní aktivity placené. Výzkumným šetřením u Hornáčkové se zjistilo, že pouhé 2% MŠ nerealizovaly zájmové činnosti. Z mého výzkumu vyplývá, že zájmové činnosti nerealizuje celých 14,2 % z dotazovaných. Hornáčkové vyšlo, že 38 respondentů uvedlo, že činnosti nepotřebují, protože jsou zakomponovány do ŠVP (Hornáčková, 2010). 27 respondentů z mého šetření uvedlo, že v jejich mateřských školách nerealizují nadstandartní činnosti, protože je mají vloženy do ŠVP.

Ve své bakalářské práci Denisa Svobodová (2015) zjišťovala, jak si široká veřejnost představuje ideální mateřskou školu. Jedna z otázek v jejím výzkumu byla na aktivity, které by měla mateřská škola nabízet. Výzkum ukázal, že rodiče si nejvíce přejí, aby byly v mateřské škole pěstovány pohybové aktivity a následně jazyky, výtvarná a hudební výchova (Svobodová, 2015), což je naprosto ve shodě s Opravilovou (2016) i mým výzkumem.

V současné době jsou rodiče často vytížení a hledají způsob, jak to svým dětem vynahradiť. Často ale bohužel utečou ke špatné kompenzaci a dítěti rozplánují program tak, že se domů chodí jen vyspat. Domnívám se, že pokud dítě dochází do mateřské školy, je možné, aby navštěvovalo mimo MŠ 1-2 volnočasové aktivity týdně. Je trestuhodné, aby předškolní dítě navštěvovalo týdně až 4 kroužky, jak se objevilo u některých odpovídajících v mém dotazníkovém šetření. Dítě se v předškolním období socializuje a rádo tráví čas se svými vrstevníky, ale je bezpodmínečně nutné, aby trávilo dostatek času i s rodiči. Uherková (2016) uvádí, že 38 % dětí navštěvuje zájmové činnosti více jak 2x týdně. Dalších 33 % jednou týdně. V tomto grafu má autorka zaneseny i respondenty, kteří na zájmové aktivity nechodí. Celkem jich bylo 25 %. Kdybych měla výsledek srovnat s mým výzkumem, tak 13% respondentů uvedlo, že jejich dítě na zájmové činnosti nechodí.

Vzhledem k realizaci jakékoliv nadstandartní zájmové činnosti v mateřských školách je důležitá odborná znalost vedoucího kroužku. Nabízí se učitelka mateřské

školy, je to pedagog odborně vzdělaný v rozličných oblastech a krom toho i v práci s dětmi v předškolním věku. Mimo to děti zná a daleko lépe s nimi komunikuje, individuálně pracuje. Pokud přichází lektor z „vnějšku“, může docházet k obtížím s nepochopením řádu MŠ, specifikám dětí předškolního věku, neznalost jejich úrovně schopností. Při realizaci zájmové aktivity je nutné dbát na vhodnou dobu na činnost a přizpůsobit se chodu mateřské školy. Jako výhodou externího lektora shledávám, když je mužského pohlaví. Děti v mateřských školách jsou většinou ve styku pouze se ženami a chybí jim mužské vzory.

Uherková (2016), která se zabývala volnočasovými aktivitami dětí v předškolním věku, zjistila, že valnou část činností provádějí dobrovolníci (až 40 %). Důvodem dle ní jsou lidové a folklórní zvyklosti, které se v místech sběru dat předávají. Z mého výzkumu vyplývá, že pokud zájmovou činnost nevede učitel, dochází na její vedení externí lektor (55x). Převážně se jedná o pohybové a jazykové aktivity. A v převážné jsou činnosti placené (48x).

Často se v dotaznících objevovalo, že mateřské školy v menších obcích neorganizují zájmové činnosti a rodiče si na tuto skutečnost stěžovali. Ale také se objevily odpovědi, že mateřské školy se snažily kroužky zavést, ale rodiče v jejich obci neměli zájem. Nespokojenost vyjádřilo nejvíce respondentů z měst s 3000 – 10 000 obyvateli. Nejvíce spokojení s nabídkou jsou rodiče ve velkých městech. Objevila se také velká část rodičů, která problematiku zájmových činností neřeší. Na otázku, zda jsou rodiče spokojeni, jich 38 z 82 neodpovědělo.

Vzhledem ke vzdělání rodiče vysokoškolsky vzdělaní se většinou nerozhodují pro volbu mateřské školy dle nabídky jejích zájmových činností. Pro 37 respondentů to nehrálo významnou roli. 26 respondentů uvedlo, že v mateřské škole navštěvuje zájmové aktivity, o dost více jich navštěvuje kroužky mimo mateřskou školu (37 dětí).

Pro středoškolsky vzdělané s maturitou nehrají nadstandardní zájmové aktivity také významnou roli. V dotazníkovém šetření uvedli pouze 3 respondenti, že se orientovali podle nabídky školy, dalších 24 respondentů na to nebralo ohled. Poměrně méně dětí středoškolsky vzdělaných respondentů, oproti vysokoškolsky vzdělaným respondentům, dochází do zájmových činností mimo mateřskou školu. U středoškolsky vzdělaných to bylo pouze 13.

Kdybychom se zabývali přínosy zájmových činností, máme zde 2 odlišné pohledy. Z výzkumu Kazíkové (2010) vychází, že 98 % respondentů považuje nadstandardní aktivity za přínosné. V mém výzkumu se ukázalo, že totéž si myslí 91 %

rodičů. Ale mé dotazníkové šetření, které proběhlo mezi učiteli, ukázalo, že velká část učitelů mateřských škol tento názor nezastává. (57x). I poměrně velká část učitelů nemá na problematiku názor (17x).

O celkové spokojenosti s nabídkou volnočasových aktivit se zmínila Uherková (2016). Z jejího výzkumu vyplývá, že jim jsou nakloněni. 23 respondentů odpovědělo, že nemají dostatek a 12 odpovědělo, že neví. V mém dotazníkovém šetření se ke spokojenosti s nabídkou mateřských škol záporně vyjádřili 4 respondenti, 3 z nich by si přáli zavést v mateřské škole angličtinu.

Nadstandartní činnosti v mateřských školách jsou velkou částí pedagogů a psychologů či lékařů brány negativně. Tito zainteresovaní si uvědomují, jaký dopad mohou tyto aktivity na dítě mít. Bohužel rodiče si dalekosáhlé dopady kroužků mnohdy vůbec neuvědomují. K problematice nadstandartních zájmových činností se vyjádřila i Ladislava Lažová (2013, s. 19): „*Velká bolest všech učitelek a odborníků ve školce je hodně kroužků. To je nešvar dnešní doby, že se rodiče pídí po kroužcích, aniž by tušili, že to je módní a dost škodlivá cesta. A školství se tomu podřizuje. V rámci konkurenčního boje školy zavádějí kroužky, ačkoliv to pro dítě a jeho vývoj není příliš vhodné. Navíc absence kroužků snižuje školku v očích veřejnosti na úroveň pouhého hlídání dětí*“.

Rodiče neznají vzdělávací nabídku, a proto nikdy nemohou zjistit, že jejich dítě rozhodně nebude ochuzeno o vzdělávací činnost (Svobodová, 2010). Byla by zajímavá otázka na rodiče, co si myslí, že se s dětmi v mateřské škole dělá. Domnívají se snad, že jsou děti v mateřské škole pouze v „hlídárně“, a proto chtějí dítěti dopřát aspoň trochu vzdělání?

Sama jsem získala zkušenost na inspektorské praxi, kdy mateřská škola provozovala výuku anglického jazyka, kterou měli v ŠVP a přitom placenou. Inspektorka na tento problém okamžitě upozornila a dožadovala se nápravy. Mateřská škola tento problém do druhého dne vyřešila tak, že zájmovou činnost nezrušila, ale začala hledat sponzora, který výuku dětem zaplatí.

Závěr

Problematika „kroužkování“ je jedna z aktuálně velice diskutovaných otázek v mateřských školách. Ve střetu jsou tu 4 strany – rodiče, učitelé, vedení školy a Česká školní inspekce. A mnohdy nejsou strany se schopny domluvit ani pochopit. Školy získávají díky těmto aktivitám lákavé postavení pro potenciální zájemce o vzdělávání. Tvoří tak charakter a směřování školy.

Neustále mi na mysli vyvstává, proč by děti v mateřské škole měly prohlubovat dovednosti, schopnosti a znalosti, které jsou pro jejich věk mnohdy zbytečně vysoké? Proč by se měly aktivity platit nad rámec školního? Copak není Rámcový vzdělávací program dostatečně rozmanitý a povinný? Všechny školy ho musí dodržovat, proto by vzdělávání všech dětí mělo být celostní a žádné nadstavbové aktivity by neměly být potřeba. To, že je mnohdy rodiče vyžadují, zrcadlí jen nepochopení předškolního vzdělávání popř. nevysvětlení učitelkami.

Z nadstandartních činností v mateřských školách získává každé dítě něco jiného. Záleží na oblasti volnočasové aktivity. Někteří odpočinutí, praktické i odborné vědomosti, pružné a pohyblivé tělo, ale také pocit samoty, nudy, vyčerpání. Pokud se konkrétně zaměříme na přínosy nadstandartních zájmových činností, tak kroužky mají také spoustu výhod. Práce v zájmových kroužcích je individuálnější. Dětem se nadstandartními aktivitami rozšíří obzory, má možnost se realizovat, komunikovat, pozná samo sebe, rozvíjí fantazii, vytváří si pozitivní vztah k trávení volného času, integruje se do společnosti a nabízí se i bližší spolupráce s rodiči. Také se dají považovat za primární prevenci sociálně patologických jevů. Jako velkou výhodou shledávám v zájmových činnostech motivaci a zájem samotných dětí, to nenahradí sebelepší metoda. Zde vyvstává problém, pokud dítě na kroužku není z vlastní vůle, ale třeba z vůle rodičů. Vždy by mělo být na prvním místě dítě, jeho potřeby, zájmy, sny a schopnosti.

Současná bohatá nabídka aktivit i pro děti předškolního věku tvoří 2 strany jedné mince. Z jednoho pohledu může dítě rozvíjet svůj potenciál od nejranějších let, na stranu druhou může docházet k předčasné profilaci, zanedbání jiného talentu, přetěžování, zkrácení času tráveného v rodině. Dalším problémem je výběrovost. Do určitých kroužků mohou být vybírány jen děti, které jsou pohybově nadané, kterým to rodiče zaplatí atd. Krom toho zájmové činnosti mohou být pro mnoho rodičů poměrně finančně a logisticky náročné.

Nesmíme ale zapomínat na to, že dítě není malý dospělý, jak říkal Jean Jacques Rousseau ve svém díle *Emil čili o výchově*. Rodiče by měli myslet na to, že oni jsou několik prvních let „řiditeli“ života jejich dětí a na nich leží odpovědnost za správný výběr volnočasové aktivity. Měli by chápat, že dítě je teprve na počátku života a vše se teprve musí postupně naučit. Pro dítě je základním stavebním prvkem hra.

Určitě by také rodiče měli mít na paměti, že volnočasové aktivity nejsou jen dalším místem, kde jim dítě pohlídají. Je naprosto nepřijatelné se takovýmto způsobem zbavovat rodičovské zodpovědnosti. Ne všechny děti zvládají odloučení od rodičů, některé nejsou schopné ani docházet do mateřské školy. U úzkostných dětí je nutné respektovat jejich pocity a se zájmovými činnostmi počkat do vyššího věku.

Po dobu realizace výzkumného šetření jsem přemýšlela, jak celou problematiku cítí samotné děti. Zda/kdy ony samy cítí potřebu seberealizace v zájmových činnostech, popř. zda si dokážou uvědomit, že je činnost ne/baví. Myslím, že výzkum názorů předškolních dětí na problematiku zájmových činností by mohl být obohacující jak pro pedagogy, tak pro rodiče.

Domnívám se, že tato práce by mohla mít i praktické přínosy. Nejprve by mohl pomoci učitelům, kteří by si mohli ujasnit jejich kompetence a možnosti vztahující se k nadstandartním činnostem. Že nemusí pracovat do vyčerpání i po své pracovní době, ale pokud poskytují kvalitní a vzdělání a naplňují cíle, není potřeba žádné nadstavby. Dnešní doba je orientovaná na výkon, z čehož by učitelé měli děti a jejich rodiče vyvést. Měli by je inspirovat, že mnohdy je větší výhodou prožitek než výsledek. Na druhou stranu se z různých zájmových činností mohou inspirovat a zařadit jako příjemné zpestření do TVP, což často zmiňovali rodiče jako výhodu. Je vhodné využít krajových specialit, jako jsou například folklórní kroužky. Nadstandartní aktivity skýtají možnost spolupráce s rodiči. Je to místo, kde se s dítětem pracuje individuálně. Objevují se zde nové možnosti pro využití technik a metod práce.

Při analýze výzkumu Borgy (2015) jsem si uvědomila různorodost světa a problémy jednotlivých zemí. My v České republice řešíme problémy s přetěžováním dětí pod náporom zájmových aktivit, ale zapomínáme, že děti v některých zemích musí žít v rodině.

Taktéž mě výzkum přivedl k zamyšlení, jak málo děti vedeme k technickému myšlení a praktickému životu. Jen ve výjimečných případech se jako zájmová aktivita objevila nějaká technického charakteru.

Zastávám názor, že tyto aktivity snižují profesionalitu práce učitelů. „Dobrá“ mateřská škola se nevyznačuje tím, že má na každý den minimálně jeden kroužek. Poznává se podle spokojených dětí. Jako řešení tohoto rozsáhlého problému vidím větší osvětu rodičů. Vhodné by byly například diskuse a přednášky pořádané školou na téma „*Psychika dítěte, Co zvládnu a co ne, Volný čas a co s ním?*“ atd. Celkově by dnešní dětské populaci prospělo více společně tráveného času s rodiči. Ať je to v mateřské škole či kdekoli jinde. To ale nezáleží na učitelkách mateřských škol, ale na druhé straně-na rodičích.

Seznam literatury a internetových odkazů

Autor neuveden (2015). Potřebujeme kroužky v mateřských školách?. IN: *Mateřská škola Beroun – Tovární*. [online]. [cit. 2019-01-20]. Dostupné z: <http://www.mstovarni.cz/docsMot/krouzky.pdf>.

Autor neuveden (2016). Česká školní inspekce nezakazuje plavání ani další nadstandardní aktivity v MŠ. *Portál ČŠI* [online]. [cit. 2019-01-17]. Dostupné z <https://portal.csicr.cz/Search/Articles?term=nezakazuje+plav>.

Autor neuveden (2016). Stanovisko k poskytování nebo organizování placených kroužků v mateřských školách. IN: *Česká školní inspekce* [online]. [cit. 2019-01-16]. Dostupné z <https://portal.csicr.cz/Clanek/673>.

Autor neuveden (2016). Welches sind Deine liebsten Freizeitaktivitäten?. IN: *Statista*. [online]. [cit. 2019-01-25]. Dostupné z: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/29986/umfrage/beliebte-freizeitaktivitaeten-von-kindern-nach-geschlecht/>.

BACUS, A., (2009). *Vaše dítě ve věku od 3 do 6 let*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-563-9.

BAČOVSKÁ, M., (2016). *Cvičení rodičů s dětmi jako nadstandardní aktivita v předškolním vzdělávání*. [Diplomová práce]. Hradec Králové: UHK PDF. Bakalářská práce

BOCAN, M., (2011). *Hodnotové orientace dětí ve věku 6–15 let*. [závěrečná zpráva]. Praha: NIDM.

BORGA, G. L. (2015). *Children's Own Time Use and its Effect on Skill Formation*. Prag: CERGE-EI. ISBN 978-80-7343-339-0.

BŮŽEK, A., (2001). Předpoklady učitele pro práci ve volném čase jeho žáků. In: *Socialia 2000: Mládež a volný čas*. Hradec Králové: Gaudeamus. s. 37-39. ISBN 80-70-41-760-9.

CADOGAN, S.L., (2014). The effects of individual, family and environmental factors on physical activity levels in children: a cross-sectional study. IN: *BMC Pediatrics*. [online]. [cit. 2019-01-24]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1186/1471-2431-14-107>.

ČAČKA, O., (1996). *Psychologie dítěte*. MUNI Brno: SURSUM. ISBN 80-85799-03-0.

- DARÁK, M., (2001). Možnosti a riziká volného času dětí a mládeže. In: Socialia 2000: Mládež a volný čas. Hradec Králové: Gaudeamus. s. 69-72. ISBN 80-70-41-760-9.
- Factum Invenio, s.r.o. (2008). *Zdroje informací a kritéria při výběru volnočasových aktivit* [závěrečná zpráva]. Praha: NIDM.
- HÁJEK B., HOFBAUER B. & PÁVKOVÁ, J., (2011). *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0030-7.
- HELUS. Z. (2004). *Dítě v osobnostním pojetí*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-888-0.
- HOFBAUER, B., (2004). *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-927-5.
- HORNÁČKOVÁ, V., HRUBÁ E., MAŘAČKOVÁ J. & ROŠOVÁ P. (2011). Nadstandardní aktivity mateřských škol v návaznosti na kulturu školy. Media4u Magazine: Čtvrtletní časopis pro podporu vzdělávání [online]. [cit. 2019-03-03]. ISSN 1214-9187. Dostupné z: <http://docplayer.cz/4532829-Media4u-magazine-7-rocnik-4-2010-issn-1214-9187-ctvrtletni-casopis-pro-podporu-vzdelavani-na-uvod-introductory-note.html>.
- HULÍNOVÁ, I., (2018). Prevence vývojových poruch – součást Školního vzdělávacího programu mateřské školy. IN: *Škola hrou*. [online]. [cit. 2019-01-28]. Dostupné z: <http://www.ms-skolahrou.cz/clanek-k-svp-krouzky-v-materske-skole>.
- JANDERKOVÁ, D., (2001). Volný čas dítěte se specifickou poruchou učení a chování. Předpoklady učitele pro práci ve volném čase jeho žáků. In: Socialia 2000: Mládež a volný čas. Hradec Králové: Gaudeamus. s. 159-162. ISBN 80-70-41-760-9.
- KAZÍKOVÁ L., (2010). *Volnočasové aktivity dětí předškolního věku*. [Bakalářská práce]. Zlín: UTB FHS.
- KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B., (2001). *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-585-7.
- KOPŘIVA, P., a kol (2012). *Respektovat a být respektován*. Spirála. ISBN 978-80-904030-0-0.
- KRAMULOVÁ, D.,(2013). Stokrát nic umožilo osla, aneb, Přetížené děti. *Informatorium: časopis pro výchovu dětí od 3-8 let v mateřských školách a školních družinách*, 20, 3, s. 16-17. ISSN 1210-7506.

- KRATOCHVÍLOVÁ, E., (2004). *Pedagogika volného času*. Bratislava: UK. ISBN 80-223-1930-9.
- KREJČOVÁ, V., KARGEROVÁ, J., & SYSLOVÁ, V., (2015). *Individualizace v mateřské škole*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0812-9.
- KRTIČKA, K., a kol (2004). *Děti, vedoucí, volný čas*. Praha: IDM MŠMT. ISBN 80-86784-06-1.
- KURIC J., VAŠINA L. (1987). *Obecná a ontogenetická psychologie pro učitele*. Brno: Rektorát Univerzity J. E. Purkyně. ISBN 55-009A-85.
- LANGMEIER, J., MATĚJČEK, Z., (1974). *Psychická deprivace v dětství*. Praha: Avicenum. ISBN neuvedeno.
- LAŽOVÁ, L., (2013). *Mateřská škola komunikuje s rodiči: výměna informací, řešení problémů*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0378-0.
- MACHOVÁ, J., (2002). *Biologie člověka pro učitele*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-867-0.
- MATĚJČEK, Z., (1994). *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál. ISBN 80-85282-83-6.
- MATĚJČEK, Z., (1996). *Co, kdy a jak ve výchově dítěte*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-494-X.
- MATĚJČEK, Z., (2000). *Škola rodičů*. Praha: Maxdorf. ISBN 80-85912-29-5.
- MATĚJČEK, Z., (2017). *Rodiče a děti*. Praha: Vyšehrad. ISBN 978-80-7429-797-7.
- MERTIN, V., GILLERNOVÁ, I. a kol (2010). *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-627-8.
- Nabídka kroužků pro MŠ. IN: *Rytmik* [online]. [cit. 2019-01-03]. Dostupné z: <http://www.rytmik-krouzky.cz/nabidka-krouzku-pro-ms>.
- National Physical Activity Guidelines Steering Group (2009). *Get Ireland Active: National Guidelines on Physical Activity for Ireland*. Dublin: The Stationery Office. ISBN: 978-1-906218-27-0.
- OPRAVILOVÁ, E., (2016). *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5107-8.

- PELCÁK, S., DOLEJŠOVÁ, L., & VOSEČKOVÁ A., (2001). Rituály, hra a zdravý vývoj dítěte. In: Socialia 2000: Mládež a volný čas. Hradec Králové: Gaudeamus. s. 315-319. ISBN 80-70-41-760-9.
- PETRŮ-KICKOVÁ, P., (2005). Zájmové kroužky v mateřské škole ano či ne?. *Učitelské noviny*. 2005, 36., ISSN 0139-5718.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., & MAREŠ, J., (2013). *Pedagogický slovník*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0403-9.
- RVP PV (2004/2018). *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2006 [cit. 2018-12-27]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/45304/>.
- SMĚKAL V.,(2002). *Pozvání do psychologie osobnosti*. Brno: Barrister a Principal. ISBN 978-80-86598-65-9.
- STAŠOVÁ, L., SLANINOVÁ, G., & JUNOVÁ, I., (2015). *Nová generace*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-567-7.
- SVOBODOVÁ, D., (2015). *Ideální mateřská škola v očích veřejnosti*. [Bakalářská práce]. České Budějovice: PF JCU.
- SVOBODOVÁ, E. a kol., (2017). *Osobnost předškolního pedagoga: sebereflexe, sociální kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1243-0.
- SVOBODOVÁ, E., (2010). *Vzdělávání v mateřské škole*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-774-9.
- SVOBODOVÁ, E., (2015). Kroužky ano či ne?. IN: *MŠ Parnská*. [online]. [cit. 2019-01-28]. Dostupné z: <http://www.kytickova-materinka.cz/informace-pro-rodice>.
- SVOBODOVÁ. E., (2007). *Prosociální činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe. ISBN ÁÉ-86307-39-5.
- TOMANOVÁ, D., (2001). Nabídka volnočasových aktivit v mateřské škole. In: Socialia 2000: Mládež a volný čas. Hradec Králové: Gaudeamus. s. 359-364. ISBN 80-70-41-760-9.
- UHERKOVÁ, P., (2016). *Volný čas dětí předškolního věku v kontextu sociální pedagogiky*. [Bakalářská práce]. Zlín: UTB FHS.

Úmluva o právech dítěte. (1989). New York, Valné shromáždění, [online]. [cit. 2019-01-16]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/umluva-o-pravech-ditete.pdf>.

VACEK, P., (2017). *Pedagogická psychologie*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-684-1.

VÁGNEROVÁ, M., (2004). *Základy psychologie*. Praha: Nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-0841-3.

VRKOSLAVOVÁ, M. (2008a). Zájmová činnost předškolního dítěte v mateřské škole (vztah mezi vzdělávacím programem a nadstandardní nabídkou). In J. Kropáčková (Ed.). *Dítě předškolního věku dříve a dnes*. (s. 67–71). Praha: PedF UK.

VRKOSLAVOVÁ, M., (2008b) Patří kroužky do mateřské školy?. *Informatorium: časopis pro výchovu dětí od 3-8 let v mateřských školách a školních družinách*, 15. roč. č. 6, s. 10-11. ISSN 1210-7506.

Seznam příloh

Příloha A	I
Příloha B	IV
Příloha C – Webové stránky	VII

Příloha A

Vzor dotazníku pro učitele, strany 1 + 2

Vzor dotazníku pro učitele, strany 3 + 4

Vzor dotazníku pro učitele, strany 5 + 6

Příloha B

Vzor dotazníku pro rodiče, strany 1 + 2

Vzor dotazníku pro rodiče, strany 3 + 4

Vzor dotazníku pro rodiče, strany 5 + 6

Příloha A

Organizované zájmové činnosti dětí v předškolním věku - dotazník pro učitele

Dobrý den,

Jmenuji se Markéta Bělohlávková a studuji obor Předškolní pedagogika na Univerzitě Hradec Králové. Chtěla bych Vás poprosit o vyplnění dotazníku, který tvoří praktickou část mé diplomové práce s tématem: "Organizované zájmové činnosti dětí v předškolním věku". Jeho vyplnění Vám zabere maximálně 10 minut a všechny Vámi poskytnuté informace budou použity pouze v již zmiňované diplomové práci. Dotazník je anonymní a je určen pro učitele. Je zaměřen organizované zájmové činnosti („kroužky“) dětí předškolního věku. Zaskriptejte vždy jednu odpověď, pokud není uvedeno jinak.

Předem Vám děkuji za čas, který věnujete vyplnění dotazníku.

Bc. Markéta Bělohlávková

Vysvětlivky:

zájmová činnost ("kroužek") = nadstandardní činnost, kterou provádí pedagog, nebo lektor, může se konat v mateřské škole, či mimo mateřskou školu, může být placena
MŠ = mateřská škola

*Povinné pole

1. Jaké je Vaše pohlaví? *

Označte jen jednu elipsu.

- žena
 muž

2. Jaká jste věková kategorie? *

Označte jen jednu elipsu.

- 18-25
 26-35
 36-50
 více jak 50

3. Vaše nejvyšší dosažené vzdělání? *

Označte jen jednu elipsu.

- střední škola pedagogická
 vyšší odborná škola pedagogická
 bakalářské studium na vysoké škole
 magisterské studium na vysoké škole
 Jiné: _____

4. Počet obyvatel města ve kterém pracujete?

Označte jen jednu elipsu.

- do 1000 obyvatel
 1001-3000
 3001-10 000
 10 001 a více

5. V jakém typu mateřské školy učíte?

Označte jen jednu elipsu.

- MŠ státní
 MŠ soukromá
 Jiné: _____

6. Nabízí vaše MŠ zájmové činnosti? *

Označte jen jednu elipsu.

- ano, jsou to nadstandardní aktivity (nad rámec ŠVP, mohou být placené, vedené externím lektorem či učitelkou po pracovní době) *Přeskočte na otázku 8.*
 ano, ale jsou zřazeny do vzdělávací nabídky/průběhu vzdělávání (v ŠVP, pro všechny děti, zadarmo) *Přeskočte na otázku 8.*
 ne, žádné zájmové činnosti nemáme *Přeskočte na otázku 7.*

Přeskočte na otázku 8.

Důvod

7. Z jakého důvodu nemáte v MŠ zájmové činnosti? *

Přeskočte na otázku 18.

Zájmové činnosti v MŠ

Zaškrtněte všechny důvody, které se vztahují na vaši MŠ.

8. Z jakého důvodu je činnost v MŠ realizována? (více možností)

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- žádost rodičů
 nařízení vedení MŠ
 zájem pedagoga MŠ
 externí nabídka od agentury, školy, spolku z okolí...
 Jiné: _____

9. Vedete vy nějakou zájmovou činnost?
Označte jen jednu elipsu.

- ano Přeskočte na otázku 10.
 ne Přeskočte na otázku 12.

Vedení zájmové činnosti

10. Jakou zájmovou činnost vedete? *

11. Je činnost realizována ve vaší pracovní době? *

Označte jen jednu elipsu.

- ano
 ne

Realizace zájmové činnosti

Zaškrtněte všechny zájmové činnosti, které vaše MŠ nabízí, a v následující otázce i frekvenci činnosti

12. Jaké zájmové činnosti vaše MŠ nabízí? (více odpovědí) *

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- pouze plavání
 pohybové (jóga, míčové hry, fotbal, aerobic, gymnastika, taneční, bojové sporty...)
 jazykové (logopedie, anglický jazyk, německý jazyk...)
 výtvarné (šikovné ručičky, keramika...)
 hudební (sbor, hra na nástroj...)
 technické (malý vědec, mediální kroužek...)
 přírodovědné (badatelský klub, turistika, pokusy...)
 dramatické (divadelní kroužek, loutkové divadlo, maňáskové divadlo, literární kroužek)
 praktický život (vaření, malý zachránář...)
 herní (deskové, karetní hry...)
 klub předškoláků
 Jiné: _____

13. Jak často jsou zájmové činnosti prováděny?

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

	1x týdně	2x týdně	1x 14 dnů	1x měsíčně
plavání	☐	☐	☐	☐
pohybové	☐	☐	☐	☐
jazykové	☐	☐	☐	☐
výtvarné	☐	☐	☐	☐
hudební	☐	☐	☐	☐
technické	☐	☐	☐	☐
přírodovědné	☐	☐	☐	☐
dramatické	☐	☐	☐	☐
praktický život	☐	☐	☐	☐
herní	☐	☐	☐	☐
klub předškoláků	☐	☐	☐	☐
jiné:	☐	☐	☐	☐

14. V jakou dobu jsou realizovány?

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

	v dopoledních hodinách	v odpoledních hodinách	v čase odpočinku
plavání	☐	☐	☐
pohybové	☐	☐	☐
jazykové	☐	☐	☐
výtvarné	☐	☐	☐
hudební	☐	☐	☐
technické	☐	☐	☐
přírodovědné	☐	☐	☐
dramatické	☐	☐	☐
praktický život	☐	☐	☐
herní	☐	☐	☐
klub předškoláků	☐	☐	☐
jiné:	☐	☐	☐

15. Je zájmová činnost placená?

Označte jen jednu elipsu.

- ano
 ne

16. Myslíte si, že jsou nadstandardní aktivity v MŠ potřebné? *

Označte jen jednu elipsu.

- ano Přeskočte na otázku 17.
 ne

Nepotřebné nadstandardní aktivity

17. Proč si myslíte, že nadstandardní aktivity jsou v MŠ nepotřebné? *

Přeskočte na otázku 18.

Volná hra

Uveďte, kolik času dětem přibližně zbývá během dopoledne v MŠ na spontánní volnou hru (bez řízených a zájmových činností).

18. **Odhadněte, kolik času zbývá dětem na spontánní volnou hru.**

Označte jen jednu elipsu.

30 min.

1 hod.

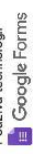
2 hod.

Jiné: _____

Velké díky za vypracování dotazníku :)

Markéta Bělohávková

Používá technologii

Příloha B

Organizované zájmové činnosti dětí v předškolním věku - dotazník pro rodiče

Dobry den,

Jmenuji se Markéta Bělohávková a studuji obor Předškolní pedagogika na Univerzitě Hradec Králové. Chtěla bych Vás poprosit o vyplnění dotazníku, který tvoří praktickou část mé diplomové práce s tématem "Organizované zájmové činnosti dětí v předškolním věku". Jeho vyplnění Vám zabere maximálně 10 minut a všechny Vámi poskytnuté informace budou použity pouze v již zmiňované diplomové práci. Dotazník je anonymní a je určen pro rodiče, jejichž dítě navštěvuje, nebo navštěvovalo mateřskou školu. Je zaměřen na organizované zájmové činnosti („kroužky“) dětí předškolního věku. Zaškrtněte vždy jednu odpověď, pokud není uvedeno jinak.

Předem Vám děkuji za čas, který věnujete vyplnění dotazníku.

Bc. Markéta Bělohávková

Vysvětlivky:

zájmová činnost ("kroužek") = nadstandardní činnost, kterou provádí pedagog, nebo lektor, může se konat v mateřské škole, či mimo mateřskou školu, může být placena
MŠ = mateřská škola

*Povinné pole

1. Jaké je Vaše pohlaví? *

Označte jen jednu elipsu.

- žena
 muž

2. Jaká jste věková kategorie? *

Označte jen jednu elipsu.

- 18-25
 26-35
 36-50
 více jak 50

3. Vaše nejvyšší dosažené vzdělání? *

Označte jen jednu elipsu.

- základní škola
 střední škola bez maturity
 střední škola s maturitou
 vysoká škola

4. Počet obyvatel Vašeho místa bydliště?

Označte jen jednu elipsu.

- do 1000 obyvatel
 1001-3000
 3001-10 000
 10 001 a více

5. Jaký typ mateřské školy Vaše dítě navštěvuje?

Označte jen jednu elipsu.

- MŠ státní
 MŠ soukromá
 Jiné: _____

6. Hrály zájmové činnosti roli při výběru MŠ?

Označte jen jednu elipsu.

- ano
 ne

7. Má vami vybraná MŠ v nabídce zájmové činnosti? *

Označte jen jednu elipsu.

- ano, zahrnuje v nadstandardních činnostech MŠ (je potřeba dítě přihlásit, dítě odchází ze třídy, je placeno) Přeškrtněte na otázku 8.
 ano, realizovány v rámci školního vzdělávacího programu (pro všechny děti, ve třídě, zdarma) Přeškrtněte na otázku 8.
 ne Přeškrtněte na otázku 16.
 nevím

Navštěvování zájmových činností v MŠ

8. Navštěvuje vaše dítě zájmové činnosti v MŠ? *

Označte jen jednu elipsu.

- ano Přeškrtněte na otázku 9.
 ne Přeškrtněte na otázku 16.

Realizace zájmových činností v MŠ

9. Jaké zájmové činnosti vaše dítě v MŠ navštěvuje a proč? *

10. V jakou dobu jsou vášinou realizovány? (více odpovědí)

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- v dopoledních hodinách
 v odpoledních hodinách
 v čase odpočinku
 nevím
 Jiné: _____

11. Jste spokojeni s nabídkou MŠ?

Označte jen jednu elipsu.

- ano Přeskočte na otázku 13.
 ne Přeskočte na otázku 12.

Nápady na zájmové činnosti v MŠ

12. Jaké zájmové činnosti byste si vy přál/a, aby mateřská škola nabízela?

Zájmová činnost v MŠ

Zaškrtněte všechny zájmové činnosti, které vaše MŠ nabízí.

13. Jaké zájmové činnosti vaše MŠ nabízí? (více možností)

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- jazykové (logopedie, anglický jazyk, německý jazyk...)
 pohybové (plavání, jóga, míčové hry, fotbal, aerobic, gymnastika, taneční, bojové sporty...)
 výtvarné (šikovné ručičky, keramika...)
 hudební (sbor, hra na nástroj...)
 technické (malý vědec, mediální kroužek...)
 přírodovědné (badatelský klub, turistika, pokusy...)
 dramatické (dívadelní kroužek, loutkové divadlo, maňáskové divadlo, literární kroužek)
 praktický život (vaření, malý záchranař...)
 herní (deskové, karetní hry...)
 klub předškoláků
 Jiné: _____

14. Jak často zájmové činnosti probíhají?

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

	1x týdně	2x týdně	1x 14 dní	1x měsíčně	nevím
jazykové	☐	☐	☐	☐	☐
pohybové	☐	☐	☐	☐	☐
výtvarné	☐	☐	☐	☐	☐
hudební	☐	☐	☐	☐	☐
technické	☐	☐	☐	☐	☐
přírodovědné	☐	☐	☐	☐	☐
dramatické	☐	☐	☐	☐	☐
praktický život	☐	☐	☐	☐	☐
herní	☐	☐	☐	☐	☐
klub předškoláků	☐	☐	☐	☐	☐
Jiná...	☐	☐	☐	☐	☐

15. Kolik platíte za zájmové činnosti v MŠ měsíčně?

Označte jen jednu elipsu.

- zdarma
 do 100 Kč
 do 500 Kč
 více

Přeskočte na otázku 16.

Zájmové činnosti mimo MŠ

16. Chodí vaše dítě na jiné zájmové činnosti než v MŠ? *

Označte jen jednu elipsu.

- ano Přeskočte na otázku 17.
 ne Přeskočte na otázku 18.

Navštěvování zájmových činností mimo MŠ

17. Jaké zájmové činnosti navštěvuje vaše dítě mimo MŠ a proč? *

Přínosy zájmových činností pro osobnost dítěte

18. V čem vidíte přímou zájmovou činnost, které Vaše dítě v MŠ navštěvuje? (více možností)
Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- rozvoj myšlení a koncentrace
- jazykový rozvoj
- přehled o společnosti a světě
- základní poznatky z oblasti hudby a zpěvu
- vnímání rytmu
- rozvoj praktických dovedností
- rozvoj pohybových schopností
- rozvoj jemné motoriky
- rozvoj kreativity a fantazie
- samostatnost
- navazování kamarádky/kontaktů
- nácvik sociálního chování
- vyplnění volného času
- příprava do základní školy
- odpočinek
- Jiné: _____

19. Jak vy osobně se stavíte k nadstandardním činnostem v MŠ? *

Velice děkuji za vyplnění dotazníku.

Markéta Bělohávková

Příloha C – Webové stránky

Existují firmy, které se specializují na zřizování kroužků v mateřských školách (<https://www.krouzkyvms.cz/>, <https://www.vedanasbavi.cz/krouzky-pro-deti-materske-skoly>, <http://www.rytmik-krouzky.cz/nabidka-krouzku-pro-ms>). Při procházení webových stránek jsem narazila na mnoho mateřských škol, které na stanovisko ČŠI nedbají. Některé školy se zachovaly dle stanoviska a zájmové aktivity zrušily, přesunuly na odpolední hodiny či zrušily poplatek. U mnohých z nich škola zmiňuje odpovědnost během nadstandartních činností a vyzvedávání dětí po kroužku.

V praxi jsou nejčastější angličtina, keramika, flétna, pohybové aktivity, malý vědec, logopedie, předškolák. V některých mateřských školách se vyskytly stimulační programy (<http://msbendova.cz/display.php?id=308>). Na ty je důležité mít proškolené pedagogy. Velmi často se vyskytovaly pěvecké sbory či solné jeskyně (<https://ms.tremosnice.cz/o-skolce/zajmove-cinnosti/>). Mateřské školy samotnou realizaci provozují různými způsoby. Například ve fakultní mateřské škole se speciální péčí v Praze organizují zájmové činnosti ve spolupráci s Klubem rodičů (<https://www.skolka.org/krouzky.html>). V mateřské škole v Nivnici zase zájmové činnosti organizují po 14 denních intervalech. (<http://www.zsnivnice.cz/deti-materske-skolky/zajmove-cinnosti-2/>). V třebíčské mateřské škole Bartušková (<http://www.msbartuskova.cz/zajmove-cinnosti>), která má 2 pracoviště, mají rozmanitou nabídku nadstandartních zájmových činností. Některé aktivity jsou společné na obou pracovištích, jiné se provádí pouze na 1 místě. Tato MŠ nabízí výjimečný kroužek – Pohádka. V něm se děti seznamují s různými formami práce s textem. Cílem je krom rozvíjení všech perцепcí a schopností také zbavení se ostychu z mluvy na veřejnosti.

Překvapily mě nabídky jako Select Danc (<https://www.msdasice.eu/nase-skolka/zajmove-krouzky.html>), šachy (<http://www.ms-detska.cz/zajmove-cinnosti/>) a celá nabídka mateřské školy MiniSvět (<http://minisvetskolka.cz/pro-rodice/volitelne-aktivity/>). Mateřská škola nabízí celkem 35 nadstandartních zájmových činností! Například judo a sebeobrana pro děti, chytré hlavičky (Metoda NTC), Feuersteinova metoda, adventure golf pro děti, jezdecký kroužek, páni kluci, klub správných holek nebo malí kuchtíci. Tato soukromá akreditovaná mateřská škola nabízí i cvičení dětí s rodiči od 2 měsíců do 2 let. Tuto pohybovou aktivitu provádí pravidelně každý týden v tělocvičně výše zmíněné školy. Cenově tato mateřská škola nadstandartní činnosti odděluje od školného 1000 Kč příplatkem za měsíc.